

Møte onsdag den 25. mars 2015 kl. 10

President: Svein Roald Hansen

Dagsorden (nr. 58):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Følgende vararepresentanter tar nå sete:For Hedmark fylke: Thor *Lillehovde*For Hordaland fylke: Eigil *Knutsen* og Marianne S. *Bjørøy*For Møre og Romsdal fylke: Steinar *Reiten*For Nordland fylke: Jonny *Finstad*For Oslo: Prableen *Kaur*For Telemark fylke: Roy *Bjurholt*For Sør-Trøndelag fylke: Gunn Elin *Flakne* og Lill Harriet *Sandaune*For Vestfold fylke: Steinar *Gullvåg*For Østfold fylke: Wenche *Olsen*

Fra Høyres stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Regina *Alexandrova* i dagene 25. og 26. mars for å delta i reise med Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid til Tromsø, Karasjok og Kautokeino.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Helge *Eriksen*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Helge Eriksen er til stede og vil ta sete.

Sak nr. 1 [10:01:24]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Siv Jensen, Ine M. Eriksen Søreide og Sylvi Listhaug vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmer er til stede, og vi er klar til å starte den muntlige spørretimen.

Første hovedspørsmål er fra representanten Helga Pedersen.

Helga Pedersen (A) [10:01:56]: Kommunene er grunnmuren i velferdssamfunnet vårt. De har ansvar for barnehage, skole og eldreomsorg, som er viktige tjenester i folks hverdag i alle lokalsamfunn. For at kommunene skal kunne gi en god skole og en god eldreomsorg, må de selvfølgelig ha nok penger til å gjøre jobben. Da kommuneøkonomien var tema i Stortinget før jul, advarte Arbeiderpartiet mot konsekvensene av et magert kommuneopplegg for 2015 samtidig med at kommunenes skatteinntekter i fjor ble om lag 2,7 mrd. kr lavere enn det kommunene

hadde budsjettet med. Derfor foreslo vi å styrke kommuneøkonomien og kompensere de sviktende inntektene.

Regjeringspartiene har tatt seg råd til å gi flere milliarder i skatteuttak, men de stemte imot mer penger til skole og eldreomsorg. Siv Jensen mente da at regjeringens opplegg «vil gjøre det mulig for kommunene å styrke velferdsproduksjonen». Dessverre ser vi allerede nå at virkeligheten er en annen. Kommunene må kutte på grunn av skattesviktene.

Nye anslag fra Statistisk sentralbyrå og Norges Bank viser dessuten en mulig skattesvikt for kommunesektoren i 2015 på rundt 1 mrd. kr., og det beløpet kan bli enda større hvis norsk økonomi utvikler seg svakere. Når KS har spurt kommunene om hvordan det vil virke inn, kommer det fram at også satsingen innen rus og psykiatri henger i en tynn tråd mange steder, og det varsles kutt i skoletilbudene. Over halvparten av kommunene i undersøkelsen vil se på tiltak, som bemanning.

Nå nærmer det seg påske, og en av fjellvettreglene sier at det er ingen skam å snu. Derfor er mitt spørsmål: Vil finansministeren snu og sørge for at kommunene ikke må kutte i skole og velferd på grunn av lavere skatteinntekter enn det de har budsjettet med i år?

Statsråd Siv Jensen [10:04:03]: La meg først si at jeg er helt enig med representanten Pedersen i at kommunene har ansvar for mye viktig velferdsproduksjon, og det produseres mye viktig velferd i veldig mange av landets kommuner. Men det er også viktig, som regjeringen har gjort, å redusere skatten for norsk næringsliv, særlig i en tid da norsk økonomi går inn i omstilling, og hvor norsk næringsliv trenger bedre rammebetingelser. Så jeg vil rett og slett være uenig i påstanden til Helga Pedersen om at regjeringen har tatt seg råd til skatteuttak, men ikke til å styrke kommuneøkonomien. Det er de facto feil. Vi har gjort begge deler. Vi har tatt hensyn til både norsk økonomi og konkurransekraften til norske bedrifter, og vi har i det vedtatte budsjettet for inneværende år økt den reelle veksten i kommunenes samlede inntekter med 8,7 mrd. kr og de frie inntektene med 5,6 mrd. kr.

Det sagt, vil jeg understreke at regjeringen følger den økonomiske situasjonen i kommunesektoren nøye. Vi har jevnlig kontakt med KS. Vi legger stor vekt på at kommunesektoren skal ha gode og forutsigbare økonomiske rammer. Derfor vil vi selvsagt vurdere kommuneøkonomien i forbindelse med både revidert nasjonalbudsjett og kommuneopplegget.

Det er også riktig, som representanten Pedersen sier, at det er usikkerhet om hvordan ikke minst nedgangen i oljeprisen vil ramme aktiviteten i norsk økonomi, og hvordan det i sin tur kan påvirke kommunene. Dette følger vi tett opp, men det må også være mulig å gjøre flere ting samtidig, både styrke rammebetingelsene for norsk næringsliv gjennom konkurransedyktige skatteregler og styrke kommuneøkonomien.

Helga Pedersen (A) [10:05:56]: Dette svaret synes jeg var verken klart eller særlig betryggende. Finansministeren påstår at det er viktig med kommunal velferd, men hun

mener at skattekutt til dem som har mest fra før, er enda viktigere. Når regjeringen har valgt å bruke flere milliarder på skatteutt, er det milliarder som kunne vært anvendt på eldreomsorg og skole i stedet. Jeg registrerer også at finansministeren har en annen tilnærming til kommunale inntekter enn da hun var opposisjonspolitiker. I 2004 sa Siv Jensen at det i dag er slik at staten bokstavelig talt kompenserer staten for tapte skatteinntekter, og at det samme prinsipp må gjelde for kommunene – noe våre ordførere også har påpekt.

Hvorfor har Siv Jensen som finansminister forlatt dette prinsippet, som hun var så veldig tydelig på da hun satt i opposisjon?

Statsråd Siv Jensen [10:06:57]: Jeg mener mitt svar var veldig klart. Det er mulig Helga Pedersen ikke likte svaret, men det er altså slik at mens Arbeiderpartiet i sitt alternative budsjett for 2015 foreslo å skjerpe skattene med over 10 mrd. kr, har denne regjeringen foreslått å redusere skattene med over 12 mrd. kr. Alle skjønner at det påvirker bunnlinjen til norske bedrifter, og i en tid da det er økt usikkerhet i økonomien, er det avgjørende viktig at vi legger rammebetingelsene til rette for gode, konkurransedyktige bedrifter, som kan utvide, ansette flere og trygge inntektene til vanlige folk. Det er mulig det ikke er viktig for Arbeiderpartiet, men det er svært viktig for denne finansministeren.

Jeg sa veldig klart og tydelig at vi nå følger situasjonen i kommuneøkonomien svært tett, og, som representanten Pedersen også utmerket godt vet, er det naturlige tidspunkt for å revidere anslagene i kommuneøkonomien knyttet både til kommuneproposisjonen og til revidert nasjonalbudsjett, som Stortinget vil få seg forelagt senere denne våren.

Presidenten: Det blir fem oppfølgingsspørsmål – først Tore Hagebakken.

Tore Hagebakken (A) [10:08:04]: Vi har hørt finansministeren og andre fra denne regjeringa si før at en vil følge utviklingen nøye. Det gjorde en også i fjor, og det resulterte i null hjelp til de mange kommunene som hadde store skattetap. Det er åpenbart at det vil svekke tjenestetilbudet til barn og unge og omsorgstrengende dersom det også i år blir en stor skattesvikt, slik som det var i fjor. Veldig mye tyder på det, men ingen vet hvor mye svikten vil bli. Uansett må kommunene vite at det blir kompensert.

Jeg minner igjen om at Arbeiderpartiet ville gi 3,4 mrd. kr mer til kommunene i år. Derfor må regjeringas minimumsopplegg i det minste innfris. Så jeg vil sterkt oppfordre finansministeren her og nå til å gi en garanti for at en vil kompensere, slik at kommunene faktisk får den rammen som det står i statsbudsjettet at de skal ha i 2015.

Statsråd Siv Jensen [10:09:05]: Som jeg sa i mitt tidligere svar, har regjeringen svært tett kontakt med kommunenes interesseorganisasjon både om spørsmål knyttet til skatteinngang og om andre viktige problemstillinger som kommunesektoren er opptatt av. Regjeringen er gjennom-

gående opptatt av dette, og vi er også opptatt av å styrke oppgaveoverføringene til kommunene. Vi ønsker å gjøre det lokale selvstyret enda bedre enn i dag, så vi jobber jo med kommunesektoren på en lang rekke områder, også på spørsmål som gjelder skatteinngang. Som jeg sa, er vi klar over at skatteinngangen for 2014 ble lavere enn ventet, men det er også flere forhold som demper konsekvensene av den lavere skatteinngangen. Lavere lønnsvekst er en slik ting. Merutgifter som følge av befolkningsutvikling er en annen faktor. Men uansett følger vi dette tett, og vi vil komme tilbake til dette når vi legger frem revidert budsjett i vår.

Presidenten: Geir S. Toskedal – til oppfølgingsspørsmål.

Geir S. Toskedal (KrF) [10:10:21]: Innbyggerne og kommunepolitikere er veldig opptatt av at vi skaper gode velferdstjenester for folk, og at det blir forutsigbart fra det ene året til det andre. Kommunene ønsker å levere så godt de kan ut fra de rammene de har. Nå har vi sett skattesvikten i fjor, og skatteinngangen er jo en veldig viktig del av kommuneøkonomien, og det er viktig for oss politikere å finne avbøtende tiltak hvis det er store variasjoner i skatteinngangen.

Nå er januar og februar vanskelige måneder når det gjelder å se utviklingen, men nå er mars slutt, så mitt spørsmål til finansministeren er: Hvordan ser indikasjonene ut for den totale skatteinngangen så langt for 2015?

Statsråd Siv Jensen [10:11:12]: Jeg regner med å få oppdaterte anslag på det ganske snart, når vi begynner å jobbe med detaljene i revidert budsjett, som vi skal legge frem for Stortinget i mai.

Men jeg vil også forsikre, nok en gang, om at spørsmål knyttet til kommunenes økonomi er viktig for regjeringen. Det er jo helt riktig som representanten sier: Kommunene har ansvar for betydelig velferdsproduksjon. Det handler om trygghet i hverdagen for helt vanlige mennesker – som vil ha gode skoler for barna sine, som ønsker gode, velfungerende barnehager, som ønsker gode omsorgstjenester i ulike faser i livet. Det fordrer selvsagt en god og robust kommuneøkonomi. Derfor har regjeringen overført mer penger til kommunene hvert eneste år. Derfor har vi selvsagt også fokus på hvordan skatteinngangen utvikler seg, og vi vil komme tilbake til de spørsmålene når vi har ferske, oppdaterte anslag.

Presidenten: Heidi Greni – til oppfølgingsspørsmål.

Heidi Greni (Sp) [10:12:21]: En gjennomgang av kommunebudsjettene for 2015 som KS har gjort, viser at det legges opp til kutt på en rekke områder. Det rammer særlig skole og pleie og omsorg. Nylig har vi sett at Helse- og omsorgstilsynet er bekymret for svikt i helse- og omsorgstilbudet til eldre. Overmedisinering for at eldre skal unngå uro, er en av utfordringene, og det er selvsagt på grunn av for få ansatte. Det ser ut som om skattesvikten fra i fjor også vil

fortsette i år, og noen av framstillingene viser til og med at det kan bli verre.

Nå forstår jeg at prinsippet om at kommunene må forholde seg til skattebudsjettet for kommunesektoren, uansett om svikten er selvforskyldt eller ikke – prinsippet om at de ikke skal bli kompensert – blir forsvart med at de har fått beholde inntektene i årene før. Er det viktigere enn at våre eldre skal få et anstendig pleietilbud? Er det for å forsvare slike prinsipp Fremskrittspartiet har strevd for å komme i regjering?

Statsråd Siv Jensen [10:13:26]: Jeg tror representanten er svært godt klar over det brennende engasjementet både Fremskrittspartiet og denne regjeringen har, for at vi skal ha gode tjenester innenfor pleie- og omsorgssektoren til alle innbyggere som har behov for det. Det er selvsagt noe av det aller viktigste vi politikere – enten vi er i storting eller regjering, eller vi er i kommunene og fylkene – har ansvar for å legge til rette for. Det gjør vi gjennom et godt samspill mellom myndighetene, Stortinget og kommunepolitikere. Så er det selvfølgelig sånn at det lenge, også under den rød-grønne regjeringen, var et prinsipp at når kommunene hadde gode skatteår, fikk de beholde den merveksten som skatteinntektene ga dem. Da skulle de heller ikke kompenseres for det i dårlige år. Historisk sett har det vært en god situasjon for kommunene, men det kommer også situasjoner som krever ekstra oppmerksomhet. Derfor sier jeg at regjeringen vil komme tilbake til dette i forbindelse med revidert budsjett.

Presidenten: André N. Skjelstad – til oppfølgingsspørsmål.

André N. Skjelstad (V) [10:14:35]: Kommunene er grunnmuren i vår velferdsstat med hensyn til gode velferdstjenester, både for eldre og for skole. Det er også en forutsetning for mange av oss at næringslivet får gode rammevilkår, sånn at de faktisk kan være med og bidra til å produsere velferdstjenester med den skatteinngangen de gir. I fjor høst justerte vi for fylkeskommunene da vi så at det ikke ble helt plankekjøring. Vi justerte med en tapskompensasjon. Det er ingen tvil om at skatteinngangen i fjor ikke var slik man hadde forutsett. Det er foreløpig for tidlig å si hva den er ennå, men jeg kunne godt tenke meg å få, ikke en forsikring, men å høre om regjeringen kommer tilbake til det i forbindelse med revidert, hvis det nå viser seg at skattesvikten for inneværende år er i den størrelsesorden som det kan se ut til.

Statsråd Siv Jensen [10:15:34]: Det vil jeg gjerne forsikre om nok en gang. Jeg forventer å få oppdaterte anslag på hvordan denne utviklingen har vært siden årsskiftet, og det vil selvsagt være et vesentlig grunnlag for hvordan regjeringen rapporterer til Stortinget på ulike spørsmål, både i kommuneproposisjonen og i revidert budsjett, som legges frem for Stortinget til behandling senere på våren.

Presidenten: Karin Andersen – til siste oppfølgingsspørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:16:05]: Foreløpig er det lettere å se Fremskrittspartiets glødende engasjement for skattelette til de rikeste enn det er å se at de forsvarer økonomien til kommunene, som skal sikre bl.a. eldreomsorgen. For det er ingen sammenheng mellom flere arbeidsplasser og skattelette og god økonomi, men det er en helt klar sammenheng mellom at regjeringen kompenserer skattesvikt til kommunene, og at man klarer å ha god eldreomsorg og nok lærere i skolen, og f.eks. klarer det løftet innenfor rus og psykiatri og skolehelsetjenesten som regjeringen har lovet, og som SV er en sterk tilhenger av. Derfor har vi sett at kommuneøkonomien må styrkes utover det som er tilfellet i dag, mens regjeringen sitter og ser på og vender det døve øret til at inntektene nå svikter stort for andre år på rad. Er eldreomsorgen viktigere for Fremskrittspartiet enn at de som har høye formuer, skal få enda mer i skattelette?

Statsråd Siv Jensen [10:17:08]: Jeg er helt uenig i premissene i spørsmålet til representanten Andersen. Det er en klar sammenheng mellom hva slags rammebetingelser vi legger til rette for når det gjelder norske arbeidsplasser og norske bedrifter, og særlig i en tid som er preget av omstilling, usikkerhet og uro for veldig mange av landets bedrifter, særlig rundt omkring på Vestlandet. Det tar jeg på alvor. Nettopp derfor er det viktig at vi legger til rette for bedre kapitaltilgang for bedriftene, stor forutsigbarhet og muligheter for å kunne gjøre investeringer også i usikre tider. Det er mulig at det er sammenhenger som ikke er viktige for representanten Andersen, men de er viktige for meg.

Men det går også an å ha flere tanker i hodet samtidig. Jeg er også – og det vet representanten godt – sterkt engasjert i å bedre eldreomsorgen rundt omkring i landets kommuner. Det gjør vi gjennom å lovfeste retten til en verdig eldreomsorg, vi gjør det gjennom å få på plass et prøveprosjekt med statlig finansiering av eldreomsorgen, og vi gjør det ikke minst gjennom en styrking av kommuneøkonomien. Det har vi tenkt å fortsette med.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:18:30]: Mitt spørsmål går til forsvarsministeren.

Noreg og regjeringa har vore svært tydelege i fordømminga av Russlands aggressive intervensjon i Ukraina og annekasjonen av Krim. Det er eg glad for. Dette er uakseptable brot på folkeretten, det er brot på suvereniteten til andre statar.

Noreg har òg vedteke sanksjonar mot Russland på linje med dei som EU har vedteke, og det er viktig å opptre i fellesskap for å øve innverknad på Russland og få myndighetene i landet til å endre åtferd. Samtidig har Noreg interesse av å halde oppe eit føreseieleg naboforhold i nærområda våre i nord.

I eit lengre intervju på tv-kanalen CNN med forsvarsministeren blei overskrifta at Noregs forhold til Russland aldri kan bli det same. Samtidig som det er viktig at me har ein sterk reaksjon på Russlands uakseptable framferd

overfor Ukraina, må me òg ha ein langsiktig strategi for å påverke Russland, for å gi incitament til endringar – både i den russiske utanrikspolitikken me her ser, og i innanrikspolitikken. Eg har ikkje fått med meg alle detaljane i intervjuet på CNN, men eg vil derfor opent utfordre forsvarsministeren på forholdet vårt til Russland.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [10:20:20]: Jeg takker for spørsmålet og også for muligheten til å snakke om intervjuet. Den overskriften som representanten Hareide viser til, var ikke korrekt, den ga ikke uttrykk for det jeg sa, og det rettet CNN og andre medier også opp nokså umiddelbart.

Men det jeg sa, var at vi står i en endret sikkerhetspolitisk situasjon på grunn av Russlands aggresjon mot Ukraina. Vi, som et land i det internasjonale samfunnet, er nødt til å reagere på folkerettsbrudd som er så grove som det vi har sett i denne situasjonen. Og vi har langt fra vært alene om å gjøre det. Jeg synes det er viktig, som representanten Hareide også påpeker, at sanksjonspolitikken har hatt to formål. Det ene er de konkrete sanksjonene, det andre har vært at vi har stått sammen om sanksjonene. Det mener jeg har vært nesten vel så viktig som sanksjonenes innhold.

Vi har også vært veldig tydelig på at vårt forhold til Russland alltid har vært preget av fasthet og forutsigbarhet. Det kommer til å fortsette. Men jeg har samtidig vært klar på at med den aggresjonen vi nå ser, er det lite sannsynlig at vi på kort sikt kommer tilbake til det forholdet vi hadde. Det gjelder ikke bare for Norge, det gjelder for hele det internasjonale samfunnet. Dette er ikke et bilateralt forhold mellom Norge og Russland, det er et forhold mellom Russland og vestlige land. Det er Russland som kan endre sin adferd, begynne å respektere folkeretten og FN-pakten, og på det grunnlaget få andre forbindelser med omverdenen.

Det jeg har vært opptatt av, er å fortelle om verden og situasjonen slik den er og slik vi ser den, ikke slik vi skulle ønske at den var. Derfor har det vært viktig for oss å peke på de tydelige folkerettsbruddene, være en nasjon som sammen med andre nasjoner tar klart avstand fra dem, og ikke minst har det vært viktig for oss som et relativt lite land å sørge for at folkeretten står sterkt. Vi er helt avhengig av den, og det ville vært helt utenkelig for oss ikke å reagere mot de tydelige folkerettsbruddene, den aggresjonen, som Russland har vist i Ukraina.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:22:24]: Eg takkar for det gode svaret. Eg er glad for at forsvarsministeren har vore så tydeleg.

Samtidig veit me at denne konflikten i Ukraina ikkje kan løysast med militære verkemiddel. Det må bli ei politisk løysing. Å sjå for seg at Russland på den eine sida og EU/USA på den andre reelt sett skal løyse dette med militære verkemiddel, er noko ingen av oss ønskjer eller kan ane rekkjevidda av. Derfor gjeld det nettopp å finne denne balansen mellom ei klarheit og ei fastheit, men òg å vere i ein dialog og kunne påverke Russland. Ikkje minst for Noreg, som har hatt eit samarbeid med Russland dei siste

tiåra – eit praktisk, ikkje så strategisk samarbeid, men me har hatt eit samarbeid – er det viktig at me òg legg til rette for ein vidare dialog. Korleis ser forsvarsministeren at me greier det i den situasjonen me er i no?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [10:23:28]: Det er helt riktig at vi på mange områder har hatt, og fortsatt har, et samarbeid med Russland. På mitt område, det militære området, har vi suspendert det bilaterale militære samarbeidet, men vi har samtidig opprettholdt samarbeid på områder som er veldig viktige for begge nasjoner. Det gjelder kystvakt, det gjelder grensevakt, det gjelder søk og redning, og ikke minst har vi vært opptatt av å opprettholde den åpne kanalen vi har mellom Forsvarets operative hovedkvarter og Nordflåten. Det er viktig bl.a. for å kunne unngå misforståelser i det som er en situasjon hvor militære virkemidler igjen har vist seg å kunne tas i bruk.

Vi ser ikke noen militær trussel fra Russland mot Norge nå, men vi ser en betydelig kapasitetsforbedring over de siste årene. Vi har vist evne og vilje til bruk av militærmakt og vet at intensjoner er noe vi må følge nøye med på fordi de kan endre seg raskt.

Så må Russland ta sin del av ansvaret for å etterleve Minsk-avtalene, og vi må søke en politisk løsning i Ukraina. Men selv etter en politisk løsning vil det være et annet Russland vi står overfor, og det må vi være klar over.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Hans Olav Syversen.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:24:47]: Det er mange offensive politikere her.

Forsvarsministeren uttrykte at vi står overfor en helt endret sikkerhetspolitisk situasjon. For Norge er det et faktum at vi er NATO-medlem. Det er, og har siden 1949 vært, en hjørnestein i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk.

I 2010 vedtok NATO et nytt strategisk konsept. Kort sagt bestemte man seg for noen veivalg, noen mål, og hvordan man skulle nå de målene. Samtidig ser vi at utviklingen – la oss si – de siste par årene har fått mange til å spørre om det konseptet trenger en revurdering gitt en endret sikkerhetspolitisk situasjon. Jeg har lyst til å spørre forsvarsministeren: Ser hun et behov for at NATO nå gjennomgår sitt strategiske konsept?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [10:25:50]: Det er gjort et stort arbeid i NATO det siste året når det gjelder både å gjennomgå planverk og beredskap og også sørge for at alliansen er bedre i stand til å kunne respondere raskt hvis noe skjer. Som representanten er godt kjent med, er det vedtatt en Readiness Action Plan i forbindelse med toppmøtet i Wales i fjor. Norge spiller en viktig rolle i å implementere denne planen, og den skal sørge for både at vi har oppdaterte beredskapsplaner, og at vi kan sørge for hurtig reaksjon og forsterkninger dersom det skulle være nødvendig.

Vi har sammen med Nederland og Tyskland tatt på oss ansvaret for å utarbeide en pilot til den nye hurtigreaksjonsstyrken i 2015 med Telemark bataljon, og vi vurderer

rer – og deltar i – beroligelses- og avskrekkingstiltak som alliansen finner nødvendig. Vi gjorde det gjennom 2014, og vi fortsetter med det i 2015. Det er viktig for å vise samhold og solidaritet i alliansen, men det er selvfølgelig også viktig å vise at NATO er klar dersom noe skulle skje, selv om det er en lite sannsynlig utgang.

Presidenten: Anniken Huitfeldt – til oppfølgings-spørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [10:27:05]: Jeg vil takke forsvarsministeren for en ryddig presisering av sine uttalelser på CNN og for det gode samarbeidet vi har hatt om sanksjonene. Det har vært enstemmighet blant de politiske partiene om dette, og det er en styrke for et lite land.

Mitt spørsmål handler om nordområdene, og jeg må si at jeg stusser over regjeringas slagord for nordområdestrategien, fra dialog til handling. I dagens situasjon mener jeg dialog er et mål i seg selv. Jeg etterlyser også klarere handling, for vi har jo egeninteresse av mest mulig samarbeid i den pågående situasjonen. Når kultursamarbeidet med Russland reduseres, lurer jeg på hva slags nye initiativer i nordområdesatsinga regjeringa vil ta initiativ til for å styrke dialogen med det russiske folk.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [10:28:00]: Det er utenriksministeren som har det konstitusjonelle ansvaret for dette området, men jeg kan snakke for det området jeg representerer.

Som sagt har vi suspendert det bilaterale militære samarbeidet, men vi legger vekt på å ha samarbeid og kommunikasjon på de områdene der det er viktig for samarbeidet mellom våre to folk, og ikke minst tryggheten til folk. Vi skal huske på at nordområdene sett fra både et norsk perspektiv og et russisk perspektiv er et område hvor det foregår mye, men det er ofte lite utbygget infrastruktur, f.eks. til søk og redning – det er vi helt avhengig av å opprettholde. Dialogen og folk-til-folk-samarbeidet er sånn sett ikke berørt verken av suspensjonen av det militære samarbeidet eller av andre deler av dette. For oss er det viktig med dialog – det har det alltid vært – men det er også viktig å reagere på helt åpenbare folkerettsbrudd og reagere mot russiske myndigheter i likhet med det andre allierte gjør, det andre europeiske land gjør. Det ville være helt utenkelig for Norge ikke å reagere mot den aggresjonen vi har sett, og jeg er veldig glad for det gode samarbeidet vi har hatt med Stortinget om dette.

Presidenten: Liv Signe Navarsete – til oppfølgings-spørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:29:16]: I regjeringserklæringa står det at regjeringa sin politikk «skal bygge opp under næringsutvikling, ivaretagelse av norske interesser, styrket samarbeid med Russland og polarstatene, samt grunnlaget for aktivitet og bosetting i nord».

I det omtalte CNN-intervjuet åtvare statsråden mot å tru at den situasjonen me har no, vil passere. Situasjonen er forandra, noko me alle er samde om. Ho sa òg at det ikkje

er mogleg å gå attende til ein normalsituasjon fordi normalitet ikkje eksisterer.

Det er i nord me fyrst og fremst har dei sikkerheitspolitiske utfordringane, med det er òg der me har det viktigaste samarbeidet med nettopp Russland, eit samarbeid som no sjølv sagt er redusert på grunn av sanksjonar som me alle står bak. Me står alle bak dei felles vedtaka som er gjorde i Stortinget.

Korleis meiner forsvarsministeren at ein retorikk som den ho har nytta i dette intervjuet, påverkar folk-til-folk-samarbeidet? Og er det framleis eit langsiktig mål for regjeringa å ha eit velfungerande samarbeid med Russland?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [10:30:18]: Jeg tror at for alle nasjoner i Europa er det et ønske om å ha et fungerende samarbeid med Russland – som det er med alle andre land. Samtidig må jeg som statsråd – og vi som regjering – fortelle om det bildet vi ser, fortelle om de utviklingstrekk vi ser. Blant annet ser vi jo et stadig mer autoritært Russland, som selvfølgelig byr på samarbeidsproblemer også på andre områder enn det vi nå ser på.

Det er viktig for oss å understreke at i den situasjonen vi er i, må vi reagere klart og tydelig. Men vi opprettholder jo samarbeidet på veldig mange områder. Det gjør også andre land. Det er viktig for oss, særlig i nordområdene og særlig knyttet til sikkerheten til folk til havs – og også på andre områder. Der har vi vært veldig klare på at vi ønsker å opprettholde samarbeidet og dialogen. Samtidig er det viktig å understreke at det har en annen karakter, nettopp på grunn av Russlands egne handlinger, og Russland er det landet som kan endre sin atferd og respektere folkeretten.

Presidenten: Ola Elvestuen – til oppfølgings-spørsmål.

Ola Elvestuen (V) [10:31:37]: Jeg vil først gi forsvarsministeren full støtte i at det er viktig for Norge – sammen med EU – å opprettholde sanksjonene mot Russland, på bakgrunn av Russlands helt uakseptable framferd i Ukraina. Men det er samtidig viktig å være bevisst på at dette er politisk bestemte sanksjoner, og at man skal videreføre både folk-til-folk-samarbeid og også annet samarbeid som pågår. Derfor må det være en helhet.

Forsvarsministeren pekte også på Russlands voldsomme militære kapasitet – ikke som en trussel – som vi også må forholde oss til. Nå har forsvarsministeren bedt om et nytt fagmilitært råd, men det vil ta noe tid før vi får det. Og da blir mitt spørsmål: På bakgrunn av situasjonen, ser forsvarsministeren også behov for å gjennomføre tiltak på kortere sikt, f.eks. inn mot revidert budsjett?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [10:32:37]: Det er helt riktig, som representanten Elvestuen sier, at forsvarssjefen er i gang med det fagmilitære rådet, og det vil danne basisen for den nye langtidsplanen for Forsvaret som skal legges fram neste vår.

Vi har gjennom budsjettene våre søkt å styrke Forsvaret, og særlig med vekt på situasjonen i nordområdene. Vi har også gjennom den siste tida ønsket å dreie en del

av øvings- og treningsaktiviteten nordover, for tilstedeværelse.

For oss er det viktig med en tilstedeværelse, som er en helt normal tilstand. Den øvelsen vi nettopp har gjennomført i Finnmark, har vært planlagt lenge, siden 2013, altså før de russiske handlingene i Ukraina. Samtidig er det viktig for oss å kunne øve på forsvar av hele landet, for det er nemlig Forsvarets oppgave å forsvare hele landet. Så dette er en type øvelse som går litt på rundgang mellom ulike steder i landet, men som nå var i Finnmark. Det å trene personellet og trene på bruk av utstyret i gitte situasjoner er selvfølgelig like viktig for oss som for andre land, og det kommer vi til å fortsette med.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgings-spørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:33:52]: SV har stått sammen med regjeringen i kritikken av Russlands framferd i Ukraina, Russlands aggresjon og folkerettsbrudd. Vi har også oppfordret regjeringen til en veldig tydelig holdning overfor russiske menneskerettighetsbrudd. Og vi er dypt bekymret over den politiske utviklingen vi ser i Russland, senest illustrert av dette toppmøtet av europeiske høyrenasjonalistiske grupper som var i Russland for å hylle Putin, og støtten fra høyrepopulister rundt om i Europa sier noe om karakteren til regimet.

Likevel reagerte vi på tonen i deler av intervjuet med CNN, og ikke bare på overskriften, fordi vi frykter at en retorikk basert på at dagens konfliktnivå nærmest skal bli permanent, fort vil kunne bli en selvoppfyllende profeti – og det i en situasjon der Norge har sterke interesser av bl.a. å opprettholde et godt folk-til-folk-samarbeid i nord. Mange i Finnmark er bekymret for det.

Mitt spørsmål til forsvarsministeren er derfor: Hva er regjeringens strategi for at det ikke skal bli en permanent nedkjøling av forholdet, og for at det statsråden sa i intervjuet, ikke skal bli situasjonen i framtiden?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [10:35:08]: Det jeg sa i CNN-intervjuet, for dem som har hørt igjennom det, er ikke noen annet enn det regjeringens øvrige representanter har sagt. Det er også helt på linje med det NATOs generalsekretær har uttalt. Det er nettopp fordi vi må ta hensyn til det vi ser, og hvordan verden faktisk er.

Jeg er helt enig med representanten Lysbakken i at det er dyp bekymring for den innenrikspolitiske situasjonen i Russland, og for hvordan man fester et stadig mer autoritært grep om sivilsamfunnet. Dette møtet som ble avholdt i St. Petersburg for bare få dager siden, mener mange ikke kunne ha kommet til uten en viss godkjenning fra Putin, nettopp fordi det er så å si umulig å få arrangert tilsvarende møter med et annet politisk fortegn. Derfor nærer vi selvfølgelig en dyp bekymring for dette, det er jeg helt enig i.

Vi har ingen annen strategi enn selvfølgelig å søke å opprettholde samarbeidet på de områdene der det er naturlig, og der det er viktig for våre to folk. Det gjelder folk-til-folk-samarbeid, men det gjelder også, som jeg nevnte, kystvakt, grensevakt, søk og redning.

Presidenten: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Geir Pollestad (Sp) [10:36:22]: Mitt spørsmål går til landbruksministeren.

Siden landbruksministeren ble utnevnt, har det vært mye debatt og støy rundt norsk landbruk. Vi fikk i 2013 en statsråd som hadde slått fast at det ikke er noen framtid i et kommunistisk system. Nå står vi foran statsrådets andre jordbruksoppgjør, så det kan være verdt å se litt på status så langt.

To lovsaker har blitt levert til Stortinget: den helt ukontroversielle naturskadeerstatningsloven og et forslag om å oppheve priskontrollen. Priskontrollen har nå ligget urørt i Stortinget i ni måneder. Når regjeringen ikke evner å skaffe et flertall i denne saken, ble svaret en ny høring – denne gangen for å oppheve hele konsesjonsloven. Stort bedre gikk det ikke da jordbruksoppjøret havarerte og endte med en historisk overkjøring av statsråden i Stortinget.

Et annet område det har vært mye debatt om, er spørsmålet om matkjedemakt. Her har statsråden latt et ferdig lovforslag om god handelsskikk ligge og vente siden regjeringsskiftet. Statsråden uttrykker stadig bekymring for matkjedenes makt, men det eneste konkrete vi har sett, er et medieshow i fjor sommer, der kjedene ble innkalt på tepet.

En dagligvareportal ble nylig vedtatt i Stortinget til statsrådets protest, på samme måte som at Stortinget fattet et vedtak om handlingsplan mot antibiotikaresistens – også dette mot statsrådets vilje.

Noen grep har statsråden lyktes med: Det kuttet litt her og der. Noen grenser og støttesatser endres, og vi har ikke lenger ulikt regelverk for utegangarsau og vinterføra sau. Men det er i det hele tatt vanskelig å se hva som var kommunistisk med systemet i 2010 som ikke er det også i 2015.

Etter halvannet år med støy er mitt spørsmål til statsråden: Hva vil statsråden gjøre for at vårens jordbruksoppgjør kan gjennomføres på en anstendig og verdig måte?

Statsråd Sylvi Listhaug [10:38:19]: Jeg er veldig godt fornøyd med jordbruksoppjøret i 2014, der vi fikk på plass veldig viktige endringer. Denne regjeringen overtok et landbruk der optimismen ikke akkurat var rådende, der en har hatt utfordringer med rekruttering i mange år, og der en ser at en når det gjelder f.eks. fårekjøtt og storfekjøtt, har hatt en stadig økende import, til tross for at vi har utrolig gode forhold her i landet til å produsere mer sånt.

Hvis vi ser på resultatene så langt, så vi i fjor høst at melkekvotene ble revet bort i alle fylker – vi har hatt en situasjon der noen fylker har hatt problem med å omsette alle melkekvotene – og det tyder på at det er bønder som ønsker å satse og produsere mer. Vi ser at det innenfor sauenæringen nå er mange som signaliserer at de ønsker å satse: bygge nye fjøs og produsere mye kjøtt. Og for dem som er opptatt av norske ressurser, er sauen faktisk det dyreslaget som kanskje i størst grad kan utnytte utmarka på en veldig god måte.

Vi ser at omdisponeringen av jord i fjor var på det laveste nivået den har vært siden 1976, da disse målingene begynte. Da var det 44 kommuner som ikke hadde

meldt inn til KOSTRA, men det ser meget, meget godt ut.

Vi så at investeringene i første halvår i fjor hadde økt med 20 pst. gjennom Innovasjon Norge. Så hører jeg næringen si at det ikke er på grunn av denne regjeringen – det er på tross av denne regjeringen. Men jeg tror at bønder tenker som folk flest: Hvis en ser en framtid i næringen, ønsker en å investere – hvis en ikke gjør det, gjør en ikke det. Står en i fare for å miste jobben, bygger en seg ikke et nytt hus – på samme måten som at bønder ikke bygger nye bygninger hvis de ikke ser en framtid i næringen.

Vi kan også nevne at når det gjelder naturbruksfag, er det nå en økning i søkningen dit – langt over det det er for andre yrkesfag.

Så jeg er meget godt fornøyd med den retningen dette tar.

Geir Pollestad (Sp) [10:40:26]: Jeg registrerer at jeg ikke var i nærheten av å få svar på spørsmålet mitt, som handlet om noen tanker rundt årets jordbruksoppgjør. Jeg spør selvsagt ikke om innholdet i det, men en statsråd må jo ha meninger om det politikkområdet hun styrer, selv om det nærmer seg et oppgjør.

Det er særlig tre ganske viktige spørsmål – som det burde være enkelt å svare på – som jeg ønsker å få svar på. Det ene er om statsråden legger til grunn Stortingets uttalte politikk om at økt matproduksjon skal skje med grunnlag i norske ressurser. Det er noe Fremskrittspartiet og Høyre ikke vil være med på i Stortinget, men flertallet har sagt det.

Det andre er om statsråden har som mål at bøndernes inntekt skal økes.

Det tredje er om statsråden dette året vil avklare tilbudet med Kristelig Folkeparti og Venstre før det blir lagt fram, sånn at årets jordbruksoppgjør kan gjennomføres på en anstendig og verdig måte, og at vi slipper de rundene som en hadde i fjor.

Statsråd Sylvi Listhaug [10:41:28]: Jeg er fremdeles fornøyd med det oppgjøret som var i fjor, og jeg går inn i årets oppgjør med en målsetting – som i fjor – om at vi skal bli enige med bondeorganisasjonene om en avtale. Hvis det blir brudd i år, er det første gang i historien at det blir brudd i tre av fire år, og det tror jeg at både bondeorganisasjonene og jeg har en felles interesse av at ikke skal skje.

I den jobben jeg skal gjøre fram mot jordbruksoppgjøret, vil jeg selvfølgelig se hen til den innstillingen som ligger fra fjorårets oppgjør, men det er viktig for meg å fortsette den jobben som skal gjøres når det gjelder forenkling. Det er ikke feil å si at i løpet av de åtte årene som Senterpartiet satt og styrte, skjedde det svært lite. Det skjedde svært lite forenkling og endringer i det hele tatt. Derfor kom jeg til en sektor som var overmoden for endringer, og jeg har kommet godt i gang med det. Vi fikk igjennom 26 av 29 forenklingforslag. (Presidenten klubber.)

Presidenten: Da er dessverre tiden er ute.

Det blir oppfølgingsspørsmål – først representanten Liv Signe Navarsete.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:42:49]: Det var ikkje så lett å høyre svar på spørsmålet frå representanten Pollestad i dei svara som kom frå statsråden. Det verkar som om statsråden har pugga ei lekse før ho kom, og som ho gjen-tek. Derfor vil eg gjenta spørsmålet frå representanten Pollestad: Vil ein fortsetje med det som var føringane i fjor? At ein skal produsere meir frå norske ressursar, vil det vere ei føring? At inntektene til norske bønder skal aukast, vil det vere ei føring? Og vil ein avklare med samarbeidspartia på Stortinget kva som skal vere innhaldet i denne avtalen? Han skal trass alt gjennom Stortinget, uansett. Forhåpentlegvis vil ein finne fram til ei løysing saman med partane i landbruket, slik det bør og skal vere. Men viss ikkje statsråden kan gjere greie for kva føringar som er lagde til grunn, så er det litt vanskeleg å forstå korleis ho tenkjer å få avtalen igjennom i Stortinget. Korleis tenkjer statsråden om dei tre spørsmåla som Pollestad stilte? Det hadde vore fint å få litt meir konkrete svar på det.

Statsråd Sylvi Listhaug [10:43:52]: Alle de tre spørsmålene er berørt i innstillingen fra komiteen. Det er en innstilling som jeg kjenner meget godt til, og som jeg selvfølgelig vil ha som et utgangspunkt når vi skal lage et tilbud fra statens side. Innlegget fra Pollestad var preget av ganske mange innspill, slik at det var ikke så veldig lett å svare på alt. Én ting som han tok opp, var jo situasjonen med matkjedene, som det også er viktig for oss å forfølge. Det blir på siden av jordbruksavtalen, men han hadde det også i spørsmålet sitt. Der er det sånn at vi hadde en regjering tidligere som mente at maten var billig. Vi har nå en regjering som mener at maten er dyr, og vi har en regjering som er opptatt av dem som tjener lite, som er lavtlønte, og som bruker store deler av inntekten sin – det kan være mellom 20 og 30 pst. – på mat. Det er derfor det er viktig å ta tak i matkjedesituasjonen og konkurransen i hele verdikjeden. (Presidenten klubber.)

Det var mange ting å gripe fatt i, men jeg har prøvd å ta noen av dem nå.

Presidenten: Jeg forstår at statsråden har mye på hjertet, men det må skje innenfor rammen av taletiden.

Steinar Reiten – til oppfølgingsspørsmål.

Steinar Reiten (KrF) [10:45:12]: Regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti ble i fjor enige om en rekke pilarer i landbrukspolitikken som skal legge føringer for årets oppgjør. En av de pilarene som oftest blir trukket fram i komiteens innstilling fra i fjor, er variert bruksstruktur, altså små, mellomstore og store bruk i hele landet. Hvis vi skal nå målet om økt selvforsyning, må vi ha en matproduksjon som overstiger befolkningsveksten, altså mer enn 1 pst. økning i matproduksjonen hvert år. Da er det helt avgjørende at vi tar hele landet i bruk, og at det er lønnsomt med gårdsdrift også på små og mellomstore bruk. Fjorårets tilbud la premissene for en omfattende strukturering fra små og mellomstore til store bruk gjennom å gi hoveddelen av veksten i overføringene til de største. Stortingets svar var å reversere de største endringene og på den måten legge føringer for årets oppgjør. Mitt spørsmål blir

da: Hvordan vil statsråden sikre at Stortingets ønske om å sikre god lønnsomhet også for de små og mellomstore brukene blir ivaretatt i årets jordbruksoppgjør?

Statsråd Sylvi Listhaug [10:46:11]: Jeg mener at vi la godt til rette for en variert bruksstruktur også i fjor. Det ble gjort noen endringer. Jeg mener at totalen var veldig god. Det som er viktig for denne regjeringen, er å legge til rette også for heltidsbønder, at flere skal kunne leve av gårdens ressurser. På mine mange reiser i Norge har jeg sett med egne øyne at det ikke har så mye med størrelsen å gjøre, men med hva man gjør ut av gårdsbruket. Jeg har besøkt små geitebruk der en har ansatt fem personer fordi en driver med turisme, man driver med gårdsbutikk, man yster ost – man har mange ben å stå på. Det er også bakgrunnen for at regjeringen har bestemt seg for å legge fram en egen stortingsmelding om gründerskap og verdiskaping i landbruket, slik at flere kan få mulighet til å leve av gårdens ressurser. Det var også grunnen til at vi i det jordbruksoppgjøret vi har bak oss, økte investeringsmidlene gjennom Innovasjon Norge med 30 pst. – nesten 100 mill. kr tilgjengelig for dem som er gründere i landbruket.

Presidenten: Karin Andersen – til oppfølgingsspørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:47:24]: Fjorårets tilbud fra regjeringen var en sterk vridning fra å kunne bruke alle landets jordbruksarealer til at man skulle satse på de store. Men uten kombinasjonsbrukene klarer vi ikke å produsere nok mat, og uten kombinasjonsbrukene klarer vi heller ikke å forsyne næringsmiddelindustrien vår, som er kjempeviktig, og det siste er at uten tollvernet vil både industrien og mye av matvareproduksjonen forsvinne.

I fjor var det noen slag om tollvernet og ostetoll i Stortinget, som endte opp i en veldig merkverdig innstilling, der regjeringspartiene sto på sin politikk, og så sto de sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre på stortingsflertallets politikk. Da er mitt spørsmål til statsråden: Vil nå statsråden legge stortingsflertallets syn til grunn når det gjelder tollvernet i framtida, og stå på at det ikke skal svekkes, slik at verken jordbruksproduksjonen eller den store næringsmiddelproduksjonen i Norge blir redusert?

Statsråd Sylvi Listhaug [10:48:34]: Det er jo sånn at den forrige regjeringen ved den gang statsråd Slagsvold Vedum sa ja til EU når det gjaldt å reforhandle artikkel 19 i EØS-avtalen. Det er denne regjeringen så vidt i gang med, og det er klart det er en viktig sak, der denne regjeringen selvfølgelig vil ivareta norske interesser.

Men hvis man ser på matindustrien, kjøttproduksjonen og meierisektoren, har sentraliseringen vært langt sterkere innenfor industrien enn den har vært innenfor primærproduksjonen. Vi ser at det blir stadig færre anlegg, vi ser at en legger ned nye bygg – større enheter – og sånn sett er sentraliseringen langt sterkere i det ledet.

Det vi kan legge til rette for, er at folk får muligheten til å drive, men verken staten eller noen annen kan tvinge

noen til å være bønder – det må en ønske selv. Vår oppgave er å tilrettelegge.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Pål Farstad (V) [10:49:48]: Mitt spørsmål går til landbruks- og matministeren.

Norge skal gjennom et grønt skifte. Dette vil gjelde alle næringer, også landbruket. Landbruket vil alltid slippe ut klimagasser, siden det dreier seg om biologiske prosesser og levende organismer. Med økt kunnskap og ved å gjøre ting annerledes er det mulig å redusere klimagassutslippene fra jordbruket. Blant annet har Klimakur 2020 fått Bioforsk til å utarbeide tre rapporter som tar for seg forskjellige aktuelle temaer rundt behandlingen av gjødsel og jord. Disse rapportene om tiltak innen jordbruket har kommet fram til at det er mulig å redusere utslippene fra jordbruket med til sammen 1,2 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2020. For at tiltakene skal rekke å ha full effekt innen 2020, må innfasingen begynne raskt. Det framkom også av komitémerknaene til jordbruksoppgjøret 2014 at klimaforliket skal styrkes, og at klimagassreducerende tiltak i landbruket skal følges opp. Spørsmålet er: Hvordan vil statsråden følge opp dette?

Statsråd Sylvi Listhaug [10:51:25]: Når det gjelder klimagassutslipp fra landbruket, er det utrolig viktig med forskning på hvordan vi hele tiden kan forbedre oss i måten å gjøre ting på. Det er ofte sånn at man tenker at de største utslippene skjer ved at tankbilen kommer inn på gården, eller at slaktebilen kommer inn på gården, men sannheten er at det er det som foregår på gården, som er den største utfordringen.

Vi har et felles mål om å øke matproduksjonen. Det betyr at vi f.eks. skal produsere mer storfekjøtt i Norge. Det vil bidra til at vi øker utslippene innenlands, men da importerer mindre utenfra.

Det er også sånn at vi har en satsing på biogassanlegg. Nå ser vi at det begynner å komme på plass i enkelte deler av landet. Det blir også en spennende utvikling å følge framover.

Så vet vi at forskning på plantesorter og genetik innenfor dyreverdenen er veldig viktig. Bare det at de norske kyrne nå yter mange flere liter melk enn det de har gjort tidligere, betyr at vi trenger færre kyr for å produsere samme mengde melk, som betyr at man får mindre utslipp av melkeproduksjonen.

Det som er viktig for oss, er å følge opp dette og gi vurderingene i forbindelse med jordbruksoppgjøret. Også i forbindelse med de årlige budsjettene er det viktig å se på hva som eventuelt kan være viktige grep. Og så handler det også om å se på hva det utvalget som vi har satt ned, og som skal gå igjennom klimautfordringene på landbruksområdet, kommer fram til. De skal levere sin rapport innen utgangen av 2015.

Pål Farstad (V) [10:53:20]: Jeg takker statsråden for svaret, og jeg er glad for det hun sier knyttet til FoU og til forskning spesielt. Jeg er glad for at det utvalget om-

sider er nedsatt, men jeg vil følge opp med et mer detaljert spørsmål. Vi vet at det spres i Norge 40 000 tonn nitrogen og mellom 7 000 og 8 000 tonn fosfor på åker og eng gjennom bruk av husdyrgjødsel. Hvordan dette spres, har stor betydning for hvor store utslipp det blir av klimagasser og næringsstoffer. I flere år har det vært gjennomført en prøveordning i utvalgte områder av Buskerud, Hedmark, Rogaland, Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag når det gjelder miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Ser statsråden for seg at dette snart blir en ordning for hele landet?

Statsråd Sylvi Listhaug [10:54:24]: Dersom dette er en effektiv måte å jobbe på, er det klart at det kan være interessant for resten av landet. Nå har vi en ganske sterk aktør i Norsk Landbruksrådgiving, som er ganske flink til å videreformidle de gode eksemplene som finnes innenfor landbruket, og ganske flink til å omsette den forskningen som skjer, til et verktøy som bonden kan bruke på gården. Så jeg regner med at en gjør disse vurderingene, og ser på om dette kan være en løsning som flere kan bruke.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Ola Elvestuen.

Ola Elvestuen (V) [10:55:11]: Jeg er glad for at utvalget som skal se på landbrukets utfordringer i møte med klimaendringer, endelig er nedsatt. Jeg håper at det er en viktig del av det arbeidet at man også ser på klimagassreducerende tiltak, for man må ha ned utslippene. I natt vedtok Stortinget våre nye klimamål fram mot 2030, der vi sammen med EU skal redusere utslippene med 40 pst. Siden en stor del vil ligge innenfor det som er kvotepliktig sektor, vil det, selv om det ikke er spesifisert ennå, måtte komme store utslippskutt på det som ikke er innenfor kvotesektoren, deriblant landbruket. Dermed holder det ikke at økt storfekjøttproduksjon gir økte utslipp i Norge. De totale utslippene må reduseres, og da blir mitt spørsmål: Hvordan ser statsråden for seg det arbeidet organisert og gjennomført?

Statsråd Sylvi Listhaug [10:56:13]: Det er jo sånn at hvis vi skal produsere mer storfekjøtt i Norge, vil utslippene gå opp. Men så har vi en målsetting om å redusere dem ved å ta i bruk nye teknologier, og her mener jeg at forskningen er veldig viktig. Det er også viktig at vi jobber internasjonalt, for så langt er det ingen land som har funnet, skal vi si, eureka-løsningene på hvordan man kan løse utfordringene når det gjelder klimaet i landbruket. Så her handler det om å utvikle ny teknologi, utvikle seg videre for å komme dit.

Så mener jeg også det er viktig å si at den klimasituasjonen som er, gir oss også noen nye muligheter. Hvis vi får en økning i temperaturen i Norge, vil det bety at vi kan dyrke mer og også nye ting i ulike deler av landet. Vi hørte bl.a. at nå er man i gang med norsk vinproduksjon. Det er altså mulig å produsere druer og dermed vin. Så det er ikke bare utfordringer, det gir oss også noen muligheter.

Presidenten: Trond Henry Blattmann – til oppfølgingsspørsmål.

Trond Henry Blattmann (A) [10:57:31]: FNs klimapanel ga nylig ut en rapport som viser at konsekvensene av klimaendringene ventes å bli større enn tidligere antatt, særlig for verdens matproduksjon. Forskere fra flere institutt har sammenfattet ekstern kunnskap som viser at betydelige deler av klimagassutslippene kommer fra landbruket. Ca. 90 pst. av klimagassene fra norsk landbruk kommer fra før- og husdyrproduksjonen. Hvilke tiltak tenker statsråden er viktige på kort sikt for at landbruket skal kunne delta i det kuttet vi må gjennomføre i Norge for å ivareta våre forpliktelser med hensyn til klimagassutslipp?

Statsråd Sylvi Listhaug [10:58:12]: Det handler om å jobbe smartere og finne gode løsninger gjennom forskningen på hvordan vi kan få ned utslippene. Som jeg var inne på, er det ingen som har kommet fram til noen revolusjonerende måter å gjøre det på. Men det er noe vi jobber med gjennom forskningen, der vi også må jobbe internasjonalt for å se på hvordan vi kan få det til.

Så mener jeg at det er en fordel at vi produserer mat her i Norge. Alternativet ville være at vi slapp ut mindre, men da importerte maten. For verdens samlede utslipp tror jeg det ville hatt lite å si. Vi skal fremdeles ha norsk matproduksjon, men vi skal hele tiden jobbe for å bli best mulig.

Presidenten: Steinar Reiten – til oppfølgingsspørsmål.

Steinar Reiten (KrF) [10:59:11]: Både statsministeren og finansministeren har gjentatte ganger sagt at det er behov for i større grad å legge til rette for en overgang til alternative energikilder og produkter som ikke er petroleumbasert, både for å gjøre norsk økonomi mindre petroleumsavhengig og for å sikre framtidig verdiskaping når oljeutvinning ikke lenger er mulig eller lønnsom.

Norge har store naturressurser knyttet til bl.a. landbruk, skogbruk, fiskeri og havbruk. Kristelig Folkeparti mener at det i større grad bør legges til rette for økt utnyttelse av disse ressursene, med sikte på å utvikle lønnsomme og bærekraftige biobaserte petroleumsstatninger.

En samlet næringskomité ba i forbindelse med statsbudsjettet om at det skulle utarbeides en bioøkonomistrategi. Kan statsråden gi en status på når Stortinget kan forvente å se en slik strategi?

Statsråd Sylvi Listhaug [11:00:04]: Vi skal nå lage en bioøkonomistrategi som nettopp skal se på det representanten tar opp – hvordan vi kan utnytte skogen på en enda bedre måte. Det vi vet, er at vi kan lage det samme av tre som vi kan lage av olje. Det gir oss enorme muligheter, men også utfordringer. Det som selvfølgelig er viktig, er at vi greier å lage lønnsomme produkter som kan konkurrere på markedet. Denne strategien tar vi sikte på skal være ferdig i løpet av året – en strategi på hvordan vi kan utnytte ressursene i Norge bedre, i både blå og grønn sektor.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [11:01:08]: Landbruket har sin andel av klimautfordringene, og det blir ofte fokusert på de utfordringene og de problemene som er knyttet til det. Men de har også mange klimamuligheter og et positivt potensial som kan utnyttes.

En av de løsningene som ble presentert i Aftenposten for en tid tilbake, var nye tiltak knyttet til veksthus. Drivhussektoren er jo et område som har store CO₂-utslipp. Det var et nytt forsøk med et nytt system når det gjaldt veksthus, som bidro til ganske fantastiske resultater på Mære Landbruksskole i Nord-Trøndelag: 99 pst. reduksjon i CO₂, 80 pst. reduksjon i energibruk, og det er et veldig viktig og godt samarbeid lokalt mellom gründere, skoleledelsen og fylkeskommunen. Den type tiltak må det bli mer av.

Hvordan vil statsråden bidra til at den type løsninger blir støttet, og også dermed kan tas i bruk på en bredere basis?

Statsråd Sylvi Listhaug [11:02:15]: Det finnes ganske mye midler tilgjengelig når det gjelder forskning osv., og klimaet er et av de områdene der man prioriterer forskning også innenfor landbrukssektoren.

Det er bra at man finner løsninger lokalt, der man går sammen og samarbeider. Så er det selvfølgelig noe vi kan se på – om vi har midler til den type forsøk når vi skal gå gjennom hvilke tiltak som må gjøres innenfor landbrukssektoren, både for å få opp forskningen og for å bidra til å få ned utslippene på sikt.

Presidenten: Torgeir Knag Fylkesnes – til oppfølgingsspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:02:59]: Skal vi redusere utsleppa frå landbruket, er det ein veldig viktig ting vi kan gjere: Vi kan gå over til meir økologisk landbruk. Økologisk landbruk gjev lågare utslepp fordi det er mindre ressursintensivt.

Men skal vi ta den store utfordringa med å auke matproduksjonen og samtidig ikkje gjere det sånn at det øydelegg både miljø og klima, må vi kunne meir om dette. Vi må rett og slett kunne meir om dei lokale forholda rundt omkring i landet.

Landbruksministeren har da, i den situasjonen, kutta forskning på landbruk. Og no i det siste har Bioforsk på grunn av krav om kutt i deira budsjett sett seg nøydd til å foreslå at Bioforsk-stasjonane Holt i Tromsø, Furuset i Sogn og Fjordane, Løken i Oppland, Tingvoll i Møre og Romsdal og Svanhovd i Finnmark blir bygde ned eller lagde ned. Halvparten av dei ligg i Nord-Noreg.

Korleis får ministeren dette til å hengje saman med ei satsing på utsleppskutt?

Statsråd Sylvi Listhaug [11:04:05]: Det vi skal gjøre, er å bygge opp et stort og godt forskningsinstitutt som blir landets tredje største, som skal drive med landbruksforskning, der vi slår sammen Bioforsk, Skog og landskap og NILF. Bakgrunnen er altså at vi skal skape et forskningsinstitutt, Norsk institutt for bioøkonomi, som

skal være et fyrtårn innenfor forskningen på dette området.

Så er det behov for å se på strukturen, og det foregår nå ved at interimsstyret for det sammenslåtte instituttet i disse dager jobber med det. De skal komme med et vedtak 9. april, for så å sende den saken videre til regjeringen.

Det viktigste er jo ikke hvor dette skjer, men hvordan vi skal komme fram til de gode løsningene som sikrer Norge en tetposisjon i det som har med forskning å gjøre innenfor landbrukssektoren, for der trengs det virkelig å gjøres enda mer.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [11:05:20]: Mitt spørsmål går til forsvarsministeren:

Det finnes nok atomvåpen i verden til å utslette alt liv flere ganger. Fortsatt plages innbyggerne i områder hvor atomvåpen har blitt brukt, med ettervirkningene, og det finnes bare ett moralsk forsvarlig standpunkt til atomvåpen, og det er å forby, avskaffe og destruere slike våpen. Atomvåpen er i dag det eneste masseødeleggelsesvåpenet som ikke er forbudt; i stedet er atomvåpen en hjørnestein i militærapparatet til flere stormakter.

Det humanitære initiativet som Norge tok under forrige regjering, Oslo-konferansen om humanitære konsekvenser av kjernevåpen, var veldig viktig. Det var kimen til det som kan bli en politisk prosess for igjen å sette atomnedrustning på den internasjonale dagsordenen. Vi mener at Norges rolle i det videre arbeidet er av stor betydning, og derfor er det alvorlig at signalene fra regjeringen er at Norge ikke vil støtte det viktige arbeidet som Østerrike har gjort med å ta denne prosessen videre. Gjennom Austrian Pledge har Østerrike lovet å arbeide for et framtidig forbud mot atomvåpen og utfordret andre land til å slutte seg til. Dette minner om de internasjonale prosessene som var for å bli kvitt klasevåpen og landminer. I de prosessene hadde Norge en lederrolle, og mange forventer det samme av Norge i dag.

Regjeringen har sagt at den har en visjon om en verden fri for atomvåpen, men en slik visjon trenger et instrument, en avtale eller en konvensjon for å kunne bli virkelighet, og regjeringen har til nå sagt at den ikke vil arbeide for et forbud mot atomvåpen. Hvordan vil regjeringen oppnå å bli kvitt atomvåpen uten å arbeide for det?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:07:17]: Igjen får jeg et spørsmål som hører inn under en annen statsråds konstitusjonelle arbeidsområde, men jeg svarer gjerne ut fra mitt perspektiv. Som representanten Lysbakken er vel kjent med, er kjernevåpen en del av NATOs strategi, det er en del av strategien SV i regjering også har støttet opp under, og som denne regjeringa fører videre. Det betyr ikke at det ikke er støtte til en visjon om en kjernevåpenfri verden, men det betyr samtidig at det vil være i strid med vårt NATO-medlemskap dersom vi skulle gå inn for et totalforbud nå. Viktigheten av å ha kjernevåpen som en del av sin avskrekkingstrategi er jo nettopp at det finnes land og stater i verden som har kjernevåpen. Det betyr at så lenge

de finnes, har NATOs strategi vært at da må også NATO kunne ha kjernevåpen – selv om det beskrives i NATOs planverk som «extremely remote», altså veldig lite sannsynlig at noe skulle brukes.

Norge har også ønsket å arbeide langs de etablerte kanalene som er for nedrustning, og NATO legger jo også stadig sterkere vekt på nedrustning i sin strategi, og det mener jeg er viktig. Det er etter min oppfatning ikke en opsjon å ikke ha en kjernevåpenstrategi så lenge det finnes land som besitter kjernevåpen.

Jeg syns også det er et interessant poeng i sammenhengen at vi bare for noen få dager siden opplevde at Russlands ambassadør til Danmark truet Danmark med eventuell bruk av kjernevåpen dersom Danmark hadde bidrag til NATOs missilforsvarssystem. Det betyr at det skapes usikkerhet. Det betyr ikke at det eksisterer en trussel, men det skapes en usikkerhet som gjør at dette fortsatt er en del av NATOs strategi.

Audun Lysbakken (SV) [11:09:18]: La meg først få si at jeg mener det er et veldig relevant spørsmål å stille til forsvarsministeren – det er av åpenbar interesse for Stortinget å vite hva forsvarsministeren mener om disse spørsmålene.

Så til spørsmålet om gjennomførbarheten av et arbeid for forbud. Det er helt på det rene at det ikke er noe juridisk ved vårt NATO-medlemskap som hindrer Norge i å innta et slikt standpunkt. Det kan heller ikke være noe politisk i veien for det, for det Austrian Pledge og det arbeidet Østerrike har satt i gang med, handler om, er ikke en ensidig atomnedrustning, men å få i gang et internasjonalt arbeid med et forbud som mål. Det er derfor så mange partier i denne sal som har et positivt syn på NATO, også slutter opp om det forslaget som Venstre, Senterpartiet og SV har fremmet sammen. Så det er rett og slett feil at NATO-medlemskapet hindrer oss.

Det er spørsmål om den politiske viljen til regjeringen. Jeg får lyst til å spørre – i lys av presseoppslag som har vært – om det er slik at det er et politisk press fra USA som gjør at Norge ikke tør (presidenten klubber) å gå inn for et forbud, og at denne (presidenten klubber igjen) regjeringen har en annen retorikk og en annen linje enn det den forrige hadde.

Presidenten: Presidenten må minne om at taletiden gjelder også for bergensere, selv om det kan være krevende. (Munterhet i salen)

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:10:38]: Mitt svar er – som det forrige svaret – at dette er noe som også utenriksministeren har gitt klart uttrykk for, både i den utenrikspolitiske debatten etter redegjørelsen og også senere. Vi mener at det er i strid med vår allianseforpliktelse dersom vi nå skulle gå inn for et totalforbud, så lenge NATO har kjernevåpen som del av sin avskrekkingstrategi. De er ikke til for å brukes, men fordi det fortsatt finnes land som har kjernevåpen. NATO har sagt at så lenge det eksisterer, må også alliansen ha kjernevåpen.

Presidenten: Det blir gitt anledning til oppfølgings-spørsmål – først Torgeir Knag Fylkesnes.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:11:24]: Da har vi bringa på det rene at regjeringa ikkje har tenkt å jobbe for forbod, men dei har ein visjon om eit forbod mot atomvåpen. Det er eit veldig interessant standpunkt.

Samtidig har det blitt fremja forslag i denne salen. Tre parti har gått saman om eit forslag om eit forbod, og to parti har signalisert støtte til å arbeide for eit forbod. Det betyr – raskt rekna i hovudet – at det får fleirtal viss det blir avstemming i denne saka. Vil regjeringa, dersom dette får fleirtal, arbeide for eit forbod?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:12:01]: Jeg kan ikke annet enn å registrere med en viss undring at da SV satt i regjering, ble det ikke fremmet et forslag om et forbud mot atomvåpen. Det kunne SV ha benyttet anledningen til mens de satt med makt. Det gjorde de ikke. Det er selvsagt fordi det ikke var Arbeiderpartiets politikk i den regjeringa de satt i, og det var heller ikke Senterpartiets politikk.

Så har jeg sagt – som regjeringa og utenriksministeren også har sagt – at visjonen om en atomvåpenfri verden tror jeg alle deler. Spørsmålet er om NATO – i den situasjonen vi er i, har vært i og sannsynligvis kommer til å være i framover, nemlig at det er land som besitter kjernevåpen – skal ha som sin strategi at vi skal fjerne våre kjernevåpen. Jeg mener det ville være en uklok strategi. Det mente også den forrige regjeringa var en uklok strategi. Vi jobber – som jeg sa – langs de etablerte kanalene for nedrustning. NATO legger også stadig sterkere vekt på nedrustning.

Presidenten: Anniken Huitfeldt – til oppfølgings-spørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [11:13:09]: Jeg synes nok at forsvarsministerens svar i denne saken er i overkant firkantet hva gjelder den politiske prosessen omkring det å jobbe mot atomvåpen. Det er helt åpenbart at Norge hadde en offensiv linje for dette før regjeringsskiftet. Vi hørte også en utenriksminister som var relativt offensiv i Stortinget før jul, og nå hører vi et svar hvor det på en måte ikke er rom for noen diskusjon omkring Norges strategi i forhold til atomvåpen.

Jeg vet at forsvarsministeren ved mange anledninger klaget på den tidligere regjeringa og forholdet til Stortinget. Det er nå slik at det er et relativt stort flertall i denne salen for en mer offensiv holdning i forhandlingene omkring atomvåpen, for å ta mer initiativ og for påtrykk i dette arbeidet. Hvordan forholder forsvarsministeren seg til flertallet i stortingssalen når det gjelder synet på atomvåpen?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:14:05]: De konkrete forhandlingene om dette hører altså ikke inn under mitt konstitusjonelle område, og jeg kommer derfor heller ikke til å gi utfyllende svar på det. Det er spørsmål som

representanten Huitfeldt får stille til riktig statsråd, som er utenriksministeren.

Fra min side vil jeg gjenta det jeg har sagt: Det er viktig å arbeide for nedrustning, og det gjør også regjeringa, og vi følger de etablerte kanalene som er for å arbeide for nedrustning. Det kommer vi til å fortsette å gjøre, men det betyr ikke at vi går bort fra det som er NATOs strategi, som den forrige regjeringa sluttet fullt og helt opp om, og som jeg registrerer i dagens utgave av Dagens Næringsliv at også NATOs generalsekretær, nylig avgått partileder og statsminister fra Arbeiderpartiet, også støtter fullt opp om.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:15:04]: Det forundrar meg at både forsvarsministeren og utanriksministeren uttaler seg i denne saka som om forslaget frå Venstre, SV og Senterpartiet handlar om at NATO skal einsidig ruste ned. Det er jo ikkje det forslaget handlar om. Eg synest det vert litt firkanta i dei svara som vert gitt, både frå utanriksministeren og frå forsvarsministeren.

Det er verdt å minne om at Austrian Pledge seier ingenting om at NATO-landa skal gi opp atomvåpen før nokon andre gjer det, og argumentasjonen som me møter frå regjeringa, minner særdeles mykje om argumentasjonen som vart brukt då initiativet kom om at Noreg skulle engasjere seg mot klasevåpen og landminer. Då var det òg NATO-medlemskapen som vart brukt som eit svar: Det kunne me ikkje gjere. Noregs initiativ den gongen var avgjerande for å skape eit politisk grunnlag for å få til eit forbod. Korleis ser statsråden at regjeringa vil skape det politiske grunnlaget ho ventar på, utan å støtte det heilt konkrete initiativet som no er oppe i dagen?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:16:10]: Jeg går ikke inn i detaljer på hvordan disse forhandlingene, verken med Stortinget eller i andre kanaler, skal skje. Det er utenriksministerens konstitusjonelle ansvarsområde, og det må han svare på. Men mitt poeng har vært å understreke at når det er så tydelig uttrykt at dette er i strid med vårt NATO-medlemskap og den strategien som både foregående og nåværende regjering har sluttet opp om, er dette et tema som etter min oppfatning ikke egner seg – å gå inn for dette forbudet som nå noen partier tar til orde for. Jeg registrerer fortsatt at det så langt ikke har vært noen beslutning fra Arbeiderpartiets side om hva de ønsker å gjøre, men jeg registrerte da også spørsmålet til representanten Huitfeldt nå nylig.

Presidenten: Trine Skei Grande – til siste oppfølgings-spørsmål.

Trine Skei Grande (V) [11:17:14]: Jeg er barn av 1980-tallet. Var det noe barn på 1980-tallet var redde for, var det atomvåpen. Det vakte mye av den politiske oppvåkningen i meg, og jeg må innrømme at nå føler jeg som nasjonal politiker at spørsmålet er ekstremt aktuelt igjen. Venstre er veldig for NATO. Vi mener det skaper norsk sikkerhet, og vi mener det er en samarbeidsstruktur som er god for Norge. Men NATOs strategiske konsept inneholder også at man skal kunne jobbe for en verden uten atom-

våpen. Det er nettopp en god grunn til å være medlem av NATO, fordi man sammen kan jobbe for å bygge ned disse våpnene.

Vi ser også at Norge har hatt en egen politikk når det gjelder utplassering og lagring i Norge, der vi ikke har ønsket å lagre atomvåpen – en diskusjon også da jeg var liten. Og Frankrike ønsker en helt egen atomvåpenpolitikk sjøl om de er medlem av NATO. Jeg forstår ikke hvorfor dette kommer i konflikt med medlemskap.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:18:20]: Jeg vil bare gjenta det jeg har sagt. Jeg er helt enig med representanten Skei Grande i at NATO er hjørnesteinen i norsk sikkerhet. Den skal vi verne godt om, og vi ønsker en sterk og god allianse. Vi har sluttet opp om de strategiske konseptene og konseptene for både nedrusting og avskrekking som NATO har. Jeg registrerer at det er et synspunkt som NATOs generalsekretær i dag også framhever i Dagens Næringsliv.

Presidenten: Vi går videre til siste hovedspørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [11:19:03]: Mitt spørsmål går til forsvarsministeren.

Norge er i ferd med å sende soldater til Irak. Arbeiderpartiet støtter dette bidraget. Det er også en folkerettslig forankring. Samtidig er det viktig, når vi støtter våre soldater, at vi gir en nøktern beskrivelse av hva slags oppdrag våre soldater går inn i.

Human Rights Watch rapporterer nå om massive brudd på menneskerettighetene, tortur, drap på sivile – inkludert etnisk rensing fra den irakiske hær og fra sjiamilitsen. Det er en stund siden regjeringa tok beslutningen, med støtte fra et flertall i Stortinget, om å sende soldater. Jeg synes det er riktig at forsvarsministeren gir en beskrivelse av hvordan situasjonen på bakken er akkurat nå, slik at det norske folk er klar over hvilken realitet norske soldater går inn i.

Mitt spørsmål er: Hva er forsvarsministerens vurdering av irakiske sikkerhetsstyrker knyttet til etterlevelse av krigens folkerett, menneskerettigheter og hvordan den politiske kontrollen med sikkerhetsstyrkene er i dagens Irak?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:20:29]: Jeg er glad for å få dette spørsmålet, for som representanten Huitfeldt helt riktig påpeker, var det et nær enstemmig storting, med noen unntak, som ga sin tilslutning til at Norge skulle bidra i kapasitetsbygging i Irak. La meg først bare understreke at det fra norsk side har vært gjort klart fra starten, og i dialogen og konsultasjonene med Stortinget, at norske styrker skal drive kapasitetsbygging og ikke følge ut i strid og kamper. Dermed skiller oppdraget seg mye fra måten vi opererte på i lang tid i Afghanistan, der vi også mentorete ut i felt. Det er ikke det som er tanken med dette oppdraget.

Det er en alvorlig sikkerhetssituasjon i Irak. Det har vært viktig for oss når vi har vurdert hvordan vi skal innrette bidraget vårt. Sikkerheten til personellet er svært viktig – og også det å ha juridiske rammeavtaler på plass som sikrer retten til selvforsvar og retten til å bære uniform og våpen.

Vi har hele tiden vært klar på, det har vi også kommunisert veldig tydelig i de gode dialogene vi har hatt med Stortinget, at vi er opptatt av å sikre legitimiteten i det bidraget vi skal yte. Det betyr at det fra irakiske myndigheter må være klart eierskap og klar kontroll over egne sikkerhetsstyrker. Det betyr at vi må gjennomføre nødvendige tiltak for å sikre oss at den opplæringen vi gir, blir relevant og god. Ikke minst er det alltid en helt avgjørende del av norske styrkers oppdrag å drive opplæring også i krigens folkerett og menneskerettigheter. Det har det vært i Afghanistan, det er det i andre internasjonale operasjoner vi deltar i, og vi legger stor vekt på det. Det betyr også at vi må ha en fleksibilitet i oppdraget dersom det skulle vise seg at vi ikke kan operere på en god måte under de forutsetningene som gjelder.

Anniken Huitfeldt (A) [11:22:33]: Mitt spørsmål handler mest om hva slags sikkerhetsstyrker vi nå går inn og lærer opp. Er det forsvarsministerens mening at en del av de styrkene vi nå bidrar til å lære opp, begår massive brudd på krigsrett og menneskerettigheter?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:22:57]: Norge har ikke startet opplæringa ennå, og det er fordi det har tatt tid å få på plass de juridiske rammeavtalene og statusavtalene for vårt personell, så vi vil gradvis bygge opp i de treningssentrene vi skal være til stede. Men vi har ikke startet opplæringa ennå.

Vi vil løpende vurdere – noe vi også har sagt i den utvidede utenriks- og forsvarskomite tidligere – om vi kan utføre oppdraget i tråd med de forutsetningene vi har satt, og da er legitimiteten til styrkene og det å vite hvordan man skal utføre oppdraget, en vesentlig del av det. Det vil vi gjøre en nødvendig og løpende vurdering av.

Presidenten: Det åpnes for fire oppfølgingsspørsmål – først representanten Eigil Knutsen.

Eigil Knutsen (A) [11:23:51]: I VG den 13. mars kunne vi lese om at IS drives ut av Tikrit, og at sjiamuslimske militser entrer byen på jakt etter hevn. Det rapporteres om at 30 000 krigere deltok i operasjonen med å drive ut IS fra byen. Denne gruppen krigere består av den irakiske hæren i allianse med en rekke sjiamuslimske militsgrupper.

Det rapporteres også om – riktignok ubekreftede rapporter – at den irakiske hæren har bombet sivile områder i Tikrit.

Norge skal på sikt sende 80 soldater til Irak – 50 militære instruktører og 30 støttepersonell og stabsoffiserer. Mitt spørsmål til forsvarsministeren er: Endrer den siste månedens hendelser i Irak det norske oppdraget, og hva blir gjort med den endrede situasjonen på den militære siden i Irak?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:24:50]: Som jeg sa i mitt svar til representanten Huitfeldt, må vi – som i alle andre operasjoner – løpende vurdere om vi kan utføre oppdraget innenfor de rammene vi har satt. Det er kommet

mange ubekreftede meldinger, som representanten Knutsen også sa. Det er også noen meldinger som er bekreftet, og det er klart at det er en bekymring for mange land som deltar i koalisjonen for å sette Irak i stand til å håndtere sikkerhetsutfordringene selv, at det både er en tilsynelatende forverret sikkerhetssituasjon mange steder, og at man ser at sjiamilits opererer i Irak. Dette er noe vi følger svært nøye, og vi vil bruke ressurser på å kartlegge situasjonen i de områdene vi skal være til stede.

Vi skal gjøre dette sammen med mange andre land, og vi vil også ta våre beslutninger i samråd med andre land som opererer i det samme området. Men enn så lenge går vår plan for å delta i oppdraget som normalt. Men – som vi har sagt i Stortinget før – dette vurderer vi i både denne og andre operasjoner løpende.

Presidenten: Liv Signe Navarsete – til oppfølgings-spørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:26:06]: Senterpartiet har heile tida vore skeptisk til eit norsk militært bidrag i Irak. Det har heller ikkje mangla på åtvaringar frå militære ekspertar. Klassekampen hadde f.eks. den 31. oktober i fjor ein artikkel der Ståle Ulriksen og Helge Lurås åtvarar Noreg mot å sende soldatar til Irak, at det kunne rote oss inn i ein langvarig krig med mange aktørar og få løysingar som såg klare og tydelege ut. Og ein ser jo at krigen i Irak og Syria har utvikla seg i ei slik retning.

Kan forsvarsministeren gjere greie for kva slags analyse som låg til grunn i Forsvarsdepartementet før ein valde å sende norske soldatar til Irak? Og har føresetnadene endra seg vesentleg i tida som har gått etter at vedtaket vart gjort?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:26:58]: Vi har, som jeg var inne på, foreløpig kun sendt noen stabsoffiserer til planlegging i relevante hovedkvarter. Det er bl.a. for at vi skal skaffe oss en så god oversikt over situasjonen som mulig, før vi sender hoveddelen av våre bidrag. Det er en helt normal prosedyre. Men det har tatt noe lengre tid i dette tilfellet, fordi alle land var avhengig av å kunne inngå bilaterale avtaler med Irak om tilstedeværelsen, og det er jo det som er det folkerettslige grunnlaget for vår tilstedeværelse.

Dette er et kapasitetsbyggingsbidrag, som skal sette irakiske styrker i stand til å håndtere sikkerheten på en god måte. Vi skal ikke ut i felt, som vi har vært f.eks. i Afghanistan. Det betyr at rammene og forutsetningene for bidraget er ganske annerledes enn det som har vært vanlig, særlig de seinere årene i Afghanistan. Men vi gjør en fortløpende vurdering, også fordi det er et uoversiktlig aktorbilde – det har det vært hele veien. Vår vurdering har vært – og den fikk også Stortingets tilslutning – at det har også en risiko å ikke gjøre noe og la en terrortrussel få utvikle seg i en region med klare overføringer til både vår nasjonale sikkerhet og europeisk sikkerhet.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgings-spørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [11:28:20]: En avgjørende grunn til at SV gikk imot å sende norske soldater til Irak, var frykten for at Norge i praksis skulle bli part i en borgerkrig der også våre allierte har blod på hendene. Det kommer en del urovekkende meldinger fra Irak, bl.a. knyttet til måten sjiamilitser som er allierte med regjeringen, går fram på overfor sivilbefolkningen. Det er rapporter om overgrep, menneskerettighetsbrudd og en type framferd som etter vårt syn sterkt vil redusere den politiske legitimiteten til også det Norge nå skal gjøre i Irak.

Jeg kunne derfor godt tenke meg å høre forsvarsministerens syn på nettopp dette, og i hvilken grad regjeringen har et klart bilde av hva som er riktig og ikke riktig når det gjelder de ulike anklagene som nå framsettes mot allierte av regjeringen i Bagdad.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:29:22]: Alle bekymringsmeldinger som kommer i situasjoner som denne, er noe vi tar på veldig stort alvor. Det er fordi vi skal sende våre soldater til et område som er farlig, og det er noe vi gjør og har gjort i stor grad i mange år. Det er en risiko i det, og det er en risiko ved å ikke gjøre noe, som jeg sa i mitt svar til representanten Navarsete.

Vår vurdering har vært at det er viktig at Norge – på linje med det internasjonale samfunnet – stiller opp når irakiske myndigheter ber om hjelp. Vi har lagt våre klare forutsetninger til grunn for hvordan vi skal kunne løse oppdraget. Det er bl.a. et kapasitetsbygging- og treningsoppdrag – det er ikke et oppdrag der vi er ute i felt og mentorerer eller er ute i kamp, bortsett fra dersom det skulle bli aktuelt med selvforsvar. Men det er en annen situasjon.

Vi følger og monitorerer situasjonen veldig nøye, med tanke på både de ubekreftede meldingene som kommer, etter hvert også noen bekreftede meldinger. Vi følger den politiske utviklinga nøye, for noe av det aller viktigste her er at det er en tydelig politisk ledelse i Bagdad, som har hånd om utviklinga av sikkerhetssituasjonen.

Presidenten: Rasmus Hansson – til siste oppfølgings-spørsmål.

Rasmus Hansson (MDG) [11:30:41]: Det er de kurdiske peshmerga-styrkene og ymse iranskrettede sjiamilitser som har vært, ser det ut til, mest effektive i kampen mot ISIL. Som mange allerede har påpekt, og som forsvarsministeren også har kommentert, er det mange meldinger om at både styrkene fra Bagdad og sjiamilitser er involvert i overgrep.

Så spørsmålet blir: Hvordan vil den norske regjeringen spesifikt arbeide for at et norsk instruktørbidrag vil bli rettet mot de aktørene som for det første er mest effektive, og for det andre har mest legitimitet i de sunnimuslimske områdene hvor kampen mot ISIL foregår?

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [11:31:31]: Vi jobber med denne operasjonen som vi jobber med andre operasjoner, og det handler særlig om to ting i den fasen representanten Hansson spør om. Det ene er et nært samarbeid og samvirke med allierte, der vi skal øve og trene

bl.a. i Erbil under ledelse av Tyskland i et treningssenter. Det betyr også at vi må jobbe godt med informasjonsinnhenting og etterretning, som vi gjør i alle utenlandsoperasjoner. Det handler om sikkerheten til våre styrker, som er det aller viktigste for regjeringa. Det handler også om å skaffe et så godt bilde som mulig av hva som skjer på bakken – aktørbildet, hva vi kan forvente, og hva som kan være fornuftig å gjøre mer eller mindre av. Dette er jo, i likhet med de aller fleste internasjonale operasjoner, en dynamisk operasjon og et dynamisk bilde, hvor ting kan endre seg underveis, hvor bildet kan se annerledes ut, hvor behovene kan endre seg. Det må vi også ta høyde for i vår løpende vurdering av hvordan vi best innretter oppdraget vårt for å løse det på en god måte. Det kommer vi til å gjøre denne gangen også. Det er viktig for oss å bidra sammen med det internasjonale samfunnet når irakiske myndigheter spør, og det har vi fortsatt intensjon om å gjøre.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er dermed omme.

Sak nr. 2 [11:32:40]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det vil bli noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten. Presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten.

De foreslåtte endringer foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Janne Sjelmo Nordås til kommunal- og moderniseringsministeren, vil bli tatt opp av representanten Willfred Nordlund.

Spørsmål 3, fra representanten Rasmus Hansson til næringsministeren, vil bli besvart av kommunal- og moderniseringsministeren på vegne av næringsministeren, som er bortreist.

S p ø r s m å l 1

Presidenten: Dette spørsmålet, fra Janne Sjelmo Nordås til kommunal- og moderniseringsministeren, vil bli tatt opp av representanten Willfred Nordlund.

Willfred Nordlund (Sp) [11:33:16]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til kommunal- og moderniseringsministeren:

«Fylkeskommunenes inntektssystem ble endret i kommuneproposisjonen for 2014. Nordland fylkeskommune er et av fylkene som får sterkt reduserte bevilgninger. Nordland har store utfordringer knyttet til å løse hurtigbåt- og ferjedrift på en tilfredsstillende måte for kystsamfunnene. Endringer i inntektssystemet, selv med tapskompensasjon og økte kostnader knyttet til anbud, gjør dette særlig vanskelig.

Vil statsråden særskilt se på, og styrke, økonomien til fylkeskommuner med høye transportkostnader?»

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:33:58]: Inntektssystemet til fylkeskommunene har lenge vært modent for oppdatering. Endringer har vært varslet i flere år. Da denne regjeringen oppdaterte inntektssystemet i kommuneproposisjonen for 2015, hadde inntektssystemet vært mer eller mindre uforandret siden 1990-tallet. I tillegg skulle midlene fylkeskommunene fikk i forbindelse med forvaltningsreformen i 2010, fordeles etter kriteriene i kostnadsnøkkelen. Når det går så lang tid mellom hver gang systemet oppdateres, blir det en del omfordelingsvirkninger.

Regjeringen har forståelse for at en brå omlegging av inntektssystemet kan være vanskelig for de fylkeskommunene som taper på omleggingen. Derfor har vi laget en egen overgangsordning, som sørger for at tap – og gevinst – gradvis fases inn over fem år. I tillegg til dette er det bevilget 185 mill. kr i kompensasjon til de fylkeskommunene som kommer dårligst ut av omleggingen. Av disse midlene får Nordland hele 54,7 mill. kr i 2015.

Nord-Norge-tilskuddet ble videreført for Nordland, Troms og Finnmark i det nye inntektssystemet. For Nordland utgjør tilskuddet i overkant av 276 mill. kr i 2015, eller i overkant av 1 100 kr per innbygger.

Nordland fylkeskommune har i 2015, basert på tall fra saldert budsjett, en vekst i frie inntekter på 3,5 pst., og nivået på de frie inntektene per innbygger er på 19 000 kr. Det er nest høyest i landet og over 7 000 kr mer per innbygger enn landsgjennomsnittet. Selv om dette også har sammenheng med et høyt utgiftsnivå, er dette et betydelig beløp. 7 000 kr per innbygger for Nordland er i sum 1,7 mrd. kr.

Jeg viser videre til at Nordland fylkeskommune har en solid økonomi. Netto driftsresultat er på 4,7 pst. i 2014, mens det er på 3 pst. for landet for øvrig, med unntak av Oslo. Fylket har også en lavere gjeld enn landsgjennomsnittet.

Til tross for omleggingen av inntektssystemet vil Nordland fremdeles ha et høyt inntektsnivå, et inntektsnivå som ligger betydelig over landsgjennomsnittet.

Regjeringen er opptatt av hele kommunesektoren, også fylkeskommuner med høye transportkostnader. Når det gjelder det økonomiske opplegget for fylkeskommunene i 2016, må vi selvsagt komme tilbake til det i kommuneproposisjonen i mai. Her vil vi også gjøre en ny vurdering av delkostnadsnøkkelen for båt og ferge.

Willfred Nordlund (Sp) [11:36:55]: Jeg takker for svaret fra statsråden.

Næringslivet i Nordland omsatte for 137 mrd. kr i fjor. Eksporten økte med 23 pst. Indeks Nordland viste at veksten i næringslivet i Nordland var beregnet for endringen til å være den nest høyeste i landet de neste ti år. Denne veksten – og fortsatt bidrag til Norges økonomi i et vidt

spekter – forutsetter at fylkeskommunen settes i stand til å foreta helt nødvendig oppgradering og vedlikehold av samferdselsnettet.

Fra og med 2019 vil Nordland fylke, som eksempel – for det er jo andre fylker også – tape 226 mill. kr etter tapskompensasjonsordningen. Og ut fra det svaret som statsråden har gitt, må jeg trekke den konklusjonen at regjeringen mener Nordland har fått og får for mye penger. Medfører det da ikke riktighet at regjeringen faktisk ønsker å se på dette?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:38:00]: Det er et flertall i Stortinget som har vedtatt det nye inntektssystemet, og det var en jobb vi måtte gjøre fordi Senterpartiet og de andre rød-grønne partiene i regjering ikke tok tak i denne saken. De varslet det gjennom flere år, men man våget aldri å gjennomføre det. Konsekvensen av å vente så mange år er at omfordelingsvirkningene blir større. Når man har inntektsnøkler som ble laget på 1990-tallet, må selv Senterpartiet erkjenne at mye har skjedd siden den gang.

Dette var overmodent. Det var nødvendig. Vi sikrer at Nordland fortsatt får tilskudd som gjør at man ligger langt over landsgjennomsnittet, 7 000 kr per innbygger. Det gir Nordland fylkeskommune et godt grunnlag for å sørge for god infrastruktur og gode tilbud til både innbyggere og næringsliv.

Willfred Nordlund (Sp) [11:38:58]: Jeg kan ikke se at det er relevant at inntektsnøklerne nødvendigvis har vært gamle. Det er riktig som statsråden påpeker her, at den forrige regjeringen hadde inntektsnøklerne på sitt bord, men man valgte å legge det bort nettopp på grunn av de store utslagene man så.

Basert på de siste erfaringene fra Nordland kan man forvente en kostnadsvekst på mellom 40 og 50 pst. i de kommende utlysningene for ferge- og båt drift. Kostnadsøkningen for Nordland alene er på mellom 100 og 200 mill. kr. Jeg viser til mitt forrige innlegg der jeg nevnte at tapet er på 226 mill. kr. Da forstår alle at det skaper utfordringer for samferdsel.

Blant annet Høyres stortingsrepresentanter har etterlatt et tydelig inntrykk blant flere ordførere langs kysten av at en skal ordne opp i de skjevhetene som oppsto da en vedtok nye inntektsnøkler for kommuner og fylkeskommuner – senest i møte med nordlandsbenken i februar.

Jeg spør da statsråden: Er dette riktig, eller er det slik at statsrådets partifeller farer med tomme ord?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:40:00]: Statsrådets partifeller har alltid kloke ord å formidle både til sine kolleger og til næringslivet, men jeg må innrømme at jeg stusser veldig over at representanten sier det er irrelevant at det var kostnadsnøkler fra 1990. Da må jeg nesten spørre om representanten vet hva kostnadsnøklerne er, og hva det innebærer, for dette er hele grunnlaget for inntektssystemet. Man må erkjenne, uavhengig av politisk ståsted, at samfunnet har endret seg i løpet av disse 20 årene. Og når samfunnet endrer seg, må også kostnadsnøklerne oppdateres. Jeg forstår at det er krevende for en fylkeskommune

når man får overført litt mindre, selv om man får veldig mye mer enn landsgjennomsnittet, men man må også erkjenne at for fylkeskommuner som over mange år har fått for lite, er det også krevende. Det har noe med likeverdighet i tjenestene å gjøre.

Vi skal sørge for at dette systemet oppdateres også i årene som kommer. Vi kommer ikke til å vente i 15 år til neste gang.

Spørsmål 2

Ola Elvestuen (V) [11:41:23]: «Laksefisket i Tanavassdraget er regulert av en norsk-finsk overenskomst fra 1989. Det har pågått reforhandlinger om avtalen i nærmere tre år, uten at dette har ført frem. Det er grunn til bekymring for laksebestanden, noe både Tanavassdragets fiskeforvaltning og ordførerne i Tana og Karasjok har gitt uttrykk for.

Hva vil statsråden gjøre for å få fortgang i forhandlingene om en ny overenskomst mellom Norge og Finland, slik at man får en bedre forvaltning av laksebestanden i Tanavassdraget?»

Statsråd Tine Sundtoft [11:41:57]: Jeg vil først forsikre om at jeg deler representanten Elvestuens bekymring for laksebestandene i Tanavassdraget og for den nåværende forhandlings situasjonen.

Det er bred enighet om at den nåværende avtalen har ført til en forvaltning som er i strid med kravene til et bærekraftig laksefiske i Tana. Lokalbefolkningens interesser og rettigheter har heller ikke blitt ivaretatt på en god nok måte. Det er derfor sterkt beklagelig at vi ikke har lyktes med å oppnå enighet om en ny avtale. Den opprinnelige planen var å få på plass en ny avtale fra og med 2015, men dette ble senere – etter initiativ fra Finland – utsatt til 2016. Det er imidlertid oppnådd mye gjennom forhandlingene så langt, og det bør være fullt mulig å bli enig om en ny avtale med virkning fra 2017.

Jeg mener at Norge ikke kan være med på å ta ansvar for den nåværende forvaltningen av laksebestandene i Tana særlig lenger. I den forbindelse vil jeg vise til at den norske forhandlingsdelegasjonen har anbefalt at det utredes om en nasjonal forvaltning av den norske delen av vassdraget bedre kan ivareta hensynet til villaksen og lokalbefolkningen. Denne utredningen pågår nå i regi av mitt departement og Miljødirektoratet, og den vil bli ferdigstilt om kort tid. Utredningen skal legges til grunn for å vurdere om Norge skal si opp avtalen og erstatte denne med en nasjonal forvaltning fra og med 2017. Jeg vil også vise til at den lokale fiskeforvaltningen – Tanavassdragets fiskeforvaltning – har anmodet om at den nåværende avtalen sies opp. Sametinget og kommunene Tana og Karasjok har gitt tilsvarende signaler.

Vårt primære mål er selvsagt å få på plass en ny avtale fra og med 2017. Det er derfor jevnlig og nær kontakt mellom forhandlingslederne. Jeg vil også ta initiativ til kontakt på politisk nivå når den nevnte utredningen om nasjonal forvaltning er ferdigstilt og vurdert.

Ola Elvestuen (V) [11:43:58]: Jeg vil takke for svaret og for den klare erkjennelsen av at laksebestanden i Tanavassdraget ikke blir godt nok ivaretatt. Det er flere sider hvor bestanden er kritisk truet.

Jeg er også fornøyd med at man nå faktisk vurderer om man må ha en nasjonal forvaltning, og at det kan gi bedre resultater, siden den vi nå har, ikke fungerer. Jeg mener også at det er helt riktig å vurdere å si opp avtalen.

Men mitt spørsmål er: For å få til en enighet i et av de spørsmålene som er veldig kritiske, nettopp det ganske omfattende fritidsfisket på finsk side, der det ikke er å begrense fisket, men mer hensynet til turisme som er gjeldende, er det nå på tide å bringe dette opp på et høyere politisk nivå, og ikke vente til alle utredningene er gjennomført?

Statsråd Tine Sundtoft [11:45:06]: Som jeg sa i mitt første svar: Nå foretar vi den vurderingen om nasjonal forvaltning. Forhandlingslederne holder kontakt og vil også vurdere om det er behov for å ta opp spørsmålet på politisk nivå. Nå synes jeg vi har gode prosesser både med å se på nasjonal forvaltning og når det gjelder kontakten mellom forhandlingsledere, så jeg avventer videre signaler for når det er behov for å ta det opp på politisk nivå. Men at vi nå må komme videre i denne saken, tror jeg representanten Elvestuen og statsråden er helt enig i.

Ola Elvestuen (V) [11:45:43]: I påvente av de beslutninger som må tas, og også i påvente av en mulig enighet mellom Norge og Finland, er vi i en situasjon nå hvor hovedproblemet er at det er to nasjonalstater som ikke klarer å bli enige med hverandre. Da blir mitt spørsmål: Fram til disse avklaringene, vil statsråden legge vekt på at man kan bygge en forvaltning og et samarbeid nedenfra og opp med ulike aktører – i hvert fall på norsk side, men også slik at lokale aktører kan ha kontakt over i Finland – f.eks. ved å gå videre på det vi har en budsjett enighet om, som er etablering av laksesenter, som i høyeste grad er å foretrekke at opprettes i Tanavassdraget? Vil dette være noe statsråden kan framskynde i påvente av de endelige avklaringene?

Statsråd Tine Sundtoft [11:46:46]: Stortinget vedtok i forbindelse med budsjettet for 2015 noen ekstra millioner til forvaltning av villaksen, som ivaretas av senteret i Namsos, men som også følger opp ekstra rundt laksebestanden i Tanavassdraget. Så det kjører sitt løp.

Vi driver nå og utreder nasjonal forvaltning. Vi fortsetter forhandlingene. Men som jeg sa i mitt andre svar: Vi må snart vurdere om vi må ta politisk kontakt også med Finland, for at det er behov for å gjøre noe med forvaltningen av Tanavassdraget for å kunne ivareta villaksen der, er vi helt enige om. Nå er det ulike prosesser på gang som går sitt løp, og dette følges nøye opp også politisk.

Spørsmål 3

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Rasmus Hansson til næringsministeren, vil bli besvart av

kommunal- og moderniseringsministeren på vegne av næringsministeren.

Rasmus Hansson (MDG) [11:47:48]: Spørsmålet lyder:

«Konkurransetilsynet vedtok nylig å godkjenne Coops kjøp av ICA Norge mot at 90 av deres ca. 550 butikker ble solgt til Bunnpris og NorgesGruppen. Dette innebærer at det kun er 3 aktører i innkjøpsmarkedet for dagligvarer i Norge. Disse kontrollerer adgangen til hele dagligvaremarkedet, store deler av servicemarkedet med bensinstasjoner og kiosker, og store deler av storhusholdningsmarkedet.

Mener statsråden det er god nok konkurranse i innkjøpsmarkedet for dagligvarer i Norge?»

Statsråd Jan Tore Sanner [11:48:20]: Konkurransesituasjonen i den norske verdikjeden for mat er utfordrende. Markedet er sterkt konsentrert, med tre dagligvarekjeder som er fullt integrert på grossist- og detaljistledet. I leverandørleddet har vi også mange sterkt konsentrerte markeder.

Konkurranse i dagligvarebransjen er viktig både for regjeringen og for forbrukerne. Næringsministeren, som har ansvaret for konkurransesaker, er opptatt av at det legges til rette for god og effektiv konkurranse i hele verdikjeden.

Representanten Hansson spør spesielt om konkurransen i innkjøpsmarkedet er god nok. Dagligvarekjedene har over tid styrket sin posisjon i forhold til leverandørleddet. Dette behøver ikke å være negativt for forbrukerne. Sterke kjeder som presser leverandørene på priser, kan bidra til at forbrukerne får rimelige varer. Flere av strukturendringene og konsolideringene som har skjedd i verdikjeden for mat, har vært viktige og riktige. Disse har realisert betydelige effektivitetsgevinster. For at effektivitetsgevinster og lavere innkjøpspriser skal komme frem til forbrukerne, må det imidlertid være god konkurranse mellom dagligvarekjedene.

Det er forhold i markedet som tyder på at dagligvarekjedene konkurrerer mot hverandre. Det har skjedd endringer i aktørenes markedsandeler. ICA har gått tilbake, mens Rema 1000 har vokst vesentlig de siste årene. Likevel kan en så sterk konsentrasjon i markedene, både på kjede- og leverandørnivå, stå i veien for effektiv ressursbruk, rimelige priser, tilgjengelighet og produktmangfold.

Det har kommet flere innspill vedrørende verdikjeden for mat de siste årene, bl.a. fra Matkjedeutvalget og Dagligvarelovutvalget. Regjeringen vurderer nå ulike tiltak for å bedre effektiviteten og øke konkurransen i verdikjeden for mat. Lov om god handelsskikk er ett av flere tiltak vi vurderer. I tillegg vurderes det endringer i konkurranselovgivningen som kan gjøre det lettere å gripe inn i lokale markeder. Jeg vil også nevne det offentlige utvalget som nå foretar en gjennomgang av markedsordningene under Landbruks- og matdepartementet. Vi vil komme tilbake til Stortinget med en vurdering av disse spørsmålene, i tråd med innstillingen fra næringskomiteen og behandlingen i Stortinget i februar.

Formålet med forslaget til lov om god handelsskikk er

å regulere forholdet mellom leverandører og dagligvarekjeder for å legge til rette for mer effektive forhandlinger. Loven skal ikke regulere resultatet av forhandlingene. Da vil heller ikke maktforholdet mellom leverandører og dagligvarekjeder bli påvirket, ut over det som måtte følge av redusert bruk av «uakseptabel» handelsskikk. Loven vil heller ikke ha tilbakevirkende kraft med tanke på dagens situasjon.

Rasmus Hansson (MDG) [11:51:30]: Jeg takker for svaret og setter pris på at det varsles en lov om god handelsskikk, selv om statsråden gjorde en god del for å redusere forventningene til hva den loven kan komme til å innebære.

Men jeg er opptatt av – og norske forbrukere er opptatt av, eller burde være opptatt av – kvalitet på matvarer. Situasjonen er den at i 2013 brukte norske forbrukere ca. 234 mrd. kr på mat og drikkevarer. Det utgjør, selv om summen er enorm, bare snau 12 pst. av forbruksutgiftene våre. Samtidig er det omtrent halvparten så mange varer som tilbys norske forbrukere i norske butikker som i tilsvarende svenske butikker. Det er veldig lett å se sammenhengen mellom det og det faktum at vi altså har en så enorm konsentrasjon i innkjøpsleddet.

Spørsmålet er da: Hva vil regjeringen foreta seg for å fremme en konkurranse som gir norske forbrukere større valgmuligheter og setter mer fokus på kvalitet på varene vi kan kjøpe?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:52:39]: Jeg mener at representanten Hansson nå nettopp illustrerer at dette er et komplekst spørsmål. I hovedspørsmålet var oppmerksomheten rettet mot konkurranse i innkjøpsmarkedet for dagligvarer, mens representanten nå tar frem et annet viktig perspektiv, nemlig kvalitet og mangfold for forbrukerne.

Jeg tror vi må erkjenne at dette er komplekst, og det henger også sammen med hva vi som forbrukere etterspør. Vi som forbrukere har stor makt i markedet. Hvis vi etterspør et større mangfold i tilbudet, må også dagligvarebutikkene levere dette. Vi følger nå opp i tråd med de vedtak som er gjort i Stortinget. Stortinget har jo bedt regjeringen fremme forslag til virkemidler for å bedre konkurransen og effektiviteten i dagligvaremarkedet. Det gjør vi, og vi følger også opp på de øvrige områdene som jeg pekte på i mitt første svar.

Rasmus Hansson (MDG) [11:53:46]: NorgesGruppen har nå nesten 40 pst. markedsandel i dagligvaremarkedet og står for 70 pst. av grossistsalget til storhusholdningene. Sammen med Rema 1000 står de for omtrent 85 pst. av salget til kiosker og bensinstasjoner. I tillegg til å kontrollere hylleplass tar denne sektoren mer og mer over distribusjon og eierskap i matindustrien.

Kan statsråden si noe mer om hvordan et forslag om lov om god handelsskikk vil ta tak i disse spørsmålene?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:54:34]: Det er ikke naturlig at jeg svarer på det spørsmålet i denne spørretimen. Dette er et spørsmål som ligger under næringsministerens

ansvarsområde, og siden jeg svarer på næringsministerens vegne, er det ikke naturlig for min del å gå mer inn i de problemstillingene. Men jeg vet at dette er et spørsmål som engasjerer representanten. Det er et spørsmål som engasjerer også andre partier på Stortinget, og det er et spørsmål som engasjerer norske forbrukere. Det betyr at her vil det være gode debatter i tiden fremover, og jeg er helt sikker på at vi vil komme frem til gode løsninger som kan få bred forankring i Stortinget.

Spørsmål 4

Jan Bøhler (A) [11:55:33]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«På grunn av konflikter og andre forhold i hjemmene havner noen unge i akutte boligproblemer hvor de sover på sofaen hos en venn, i en moské, utendørs sommertid e.l. Dette fører ofte til at de ikke følger opp skolen, og blir drop-outs fra videregående. Bare én bydel i Oslo jobbet nylig med ca. femti slike tilfeller. De samarbeider nært med skolen, men etterlyser bedre virkemidler i saker som ikke handler om omsorgssvikt under barnevernet.

Vil statsråden vurdere om vi trenger nye tiltak for unge i akutt boligkrise?»

Statsråd Solveig Horne [11:56:16]: Jeg takker for spørsmålet. Jeg har også innhentet innspill fra kommunalministeren, fordi dette ligger i skjæringspunktet mellom flere departementer.

Konsekvensene av å bo dårlig er store. Derfor skal vi møte utfordringene offensivt. Regjeringen vil forsterke arbeidet overfor vanskeligstilte på boligmarkedet, inkludert ungdom.

I 2014 la regjeringen fram en nasjonal strategi om boligsosialt arbeid, Bolig for velferd. Denne nasjonale strategien skal være et verktøy for å samle og målrette innsatsen overfor vanskeligstilte på boligmarkedet. Strategien favner om hele det boligsosiale arbeidet og varer til 2020.

Boligen og nærområdet utgjør en viktig ramme for barn og unges oppvekst. I strategiperioden skal derfor innsatsen overfor barn og unge som ikke bor bra, forsterkes.

Det er kommunenes ansvar å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet. Men staten må bidra. En mer samstemt og koordinert stat styrker også kommunenes evne til å arbeide helhetlig.

I 2014 lanserte Husbanken heftet Ikke bare bolig, som er en eksempelsamling for kommuner og andre som jobber med vanskeligstilte ungdom. Denne viser gode tiltak og verktøy som først og fremst er rettet mot ungdom som trenger mer enn bare bolig.

22B er et botilbud i Trondheim hvor risikoutsatt ungdom får et botilbud i bofellesskap med studenter. Tiltaket får bl.a. støtte fra nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom.

I Bergen og i Bodø finnes det DUE-prosjekter, hvor utsatt ungdom får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tilbud om tett oppfølging i eget nærmiljø. I Bodø er

også prosjektet en del av Bodø Foyer, som er et boligtilbud til ungdom fra 16 til 25 år, hvor målsettingen med tiltaket er at ungdom innen tre år med bo- og livsmestring skal ha egen bolig og være i jobb, være i lærlingavtale eller i et utdanningsløp.

Det finnes mange gode eksempler fra hele Norge, og det er ingen tvil om at både jeg og kollegaene mine står sammen om den boligsosiale strategien, og vi tar derfor utfordringer knyttet til bosituasjonen for ungdom på alvor.

Jeg har lyst til å understreke at dette innsatsområdet også må ses i sammenheng med regjeringens innsats for utsatte barn og unge. Vi vet at særlig innsats knyttet til frafall i videregående skole og arbeidet med familier med høyt konfliktnivå også er viktig i arbeidet opp mot ungdom.

Familievernet skal bistå både familier og ungdom ved konflikter i familiene. Representanten Bøhler påpeker i sitt spørsmål at det ikke nødvendigvis er snakk om omsorgssvikt når ungdom ikke kan eller vil bo hjemme. Det er riktig. Men det er sånn at en egen bolig i noen tilfeller ikke er nok. Derfor er det viktig at berørte instanser møter disse ungdommene og tar den enkelte ungdoms livssituasjon på alvor.

Jan Bøhler (A) [11:59:19]: Jeg takker statsråden for svaret, som var interessant, givende og opplysende. Jeg vil gjerne komme med et tilleggsspørsmål og litt fakta.

Jeg har hatt møte med videregående skoler og folk fra bydeler i Oslo som jobber med dette, som er SaLT0-koordinatorer, som det heter. De jobber med botiltak, og de forteller at det handler om eksempelvis ungdom med innvandrerbakgrunn som havner i kulturkonflikt med hjemmet. Det kan være knyttet til ting som bruk av alkohol, som at man får kjæreste med annen bakgrunn – til og med opp mot arrangerte ekteskap. Men det kan også handle om skilsmisser innenfor mer etnisk norske familier, hvor det oppstår konflikter som gjør at ungdommen kastes ut eller velger å flytte.

Det jeg vil fram til, er at dette handler om «der-og-da-plasser». De fleste botiltakene vi har for unge i Oslo, er mer ting som må tilrettelegges over lang tid, altså Ungbo og den typen tiltak. Dette handler om plasser man trenger å sette inn der og da. Så tilleggsspørsmålet er: Ser statsråden at det foreligger et særlig behov her?

Statsråd Solveig Horne [12:00:32]: Jeg er veldig glad for det spørsmålet som representanten tar opp her. Det viser også at dette er ganske komplekst, og det er viktig at kommunene i sitt arbeid ser den enkelte ungdom i en helhet. Det er mange gode prosjekter ute i kommunene, som også representanten var inne på, men vi ser at vi ikke har vært flinke nok til å jobbe sammen – alt det som går på videregående opplæring, det som går på familievern, det som går på Husbanken, det som går på Nav. Alle instansene må jobbe sammen. Det tror jeg strategien i mye tydeligere grad klarer å vise overfor kommunene.

Så tar representanten opp minoritetsungdom. Kanskje skal vi være så ærlige å si at de er en mer utsatt gruppe enn andre. Derfor er det viktig at minoritetsungdommene har den samme støtten og den samme oppmerksomheten om

sin situasjon som annen ungdom. Vi har også styrket bo- og støttetilbudet til dem som er tvangsgiftet – det gjorde vi i budsjettet. Det er viktig at vi fortsetter det arbeidet.

Jan Böhler (A) [12:01:35]: Jeg takker også for et bra tilleggssvar.

I en undersøkelse ved den store videregående skolen jeg besøkte, var det 8 pst. av elevene som oppga at de hadde denne typen bop problemer. Jeg ble opplyst om at dette var en faktor de pekte på som viktig i forhold til drop-out fra videregående – at elevene får mye fravær, lite søvn, ikke konsentrerer seg om skolen og etter hvert står i stor fare for å falle ut.

Det jeg vil følge opp med å spørre om, er: I den boligsosiale strategien som regjeringen jobber med fram mot 2020, har jeg forstått det sånn at man skal komme med flere konkrete prosjekter i 2016. Vil statsråden bidra til at regjeringen – jeg er klar over at dette berører flere statsråder – ser på denne spesifikke problemstillingen, som altså angår «der-og-da-plasser» og ikke permanent ny bolig, for det kan godt hende at disse ungdommene skal tilbake til familien senere?

Statsråd Solveig Horne [12:02:45]: Den strategien som regjeringen la fram i 2014, skal vare fram til 2020. Nå har den vart i litt for kort tid til å ta de store lærdommene av den. Jeg tror likevel det er viktig at vi går inn og ser på

hva det er som er utfordringene der ute, og så blir det et satsingsområde som regjeringen må komme tilbake til i de enkelte budsjettproposisjonene.

Men det som jeg kan love representanten, er at dette er et tema som jeg og mine kollegaer står sammen om. Det er første gang det er laget en sånn strategi som flere statsråder står bak. Bare det i seg selv er positivt.

Så har jeg lyst til å trekke fram: Når vi skal se disse ungdommene, må vi se på helheten. Foruten familievernet gjelder det rådgiverne i videregående skole, det gjelder oppfølgingstjenesten, det gjelder dem som arbeider ute i felten for den enkelte ungdom, og også ansatte i både Nav og barnevernet. De må se ungdommen og se hvilket tilbud det er til ungdommen ute i den enkelte kommune.

Presidenten: Da er sak nr. 2 ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [12:03:55]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.04.
